

บทที่ 4

พื้นที่ศึกษา นโยบายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ในบทนี้จะกล่าวถึงสภาพพื้นที่ศึกษาเพื่อให้ทราบถึงสภาพโดยทั่วไปทั้งในภาพรวมของชุมชน ประวัติความเป็นมา และนโยบายของเทศบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเป็นการรวบรวมข้อมูลทางทุติยภูมิจากเอกสารทางเทศบาลและจากการเก็บข้อมูลโดยแบบสอบถามเชิงสัมภาษณ์ ตลอดจนข้อมูลจากสื่อต่างๆ โดยการแยกนำเสนอออกเป็นสี่ส่วน คือ ส่วนแรกจะกล่าวถึงประวัติอำเภอสามชุกและความเป็นมาด้านการอนุรักษ์ชุมชน ส่วนที่สองกล่าวถึงสภาพทั่วไปของพื้นที่ศึกษา ส่วนที่สามเป็นข้อมูลทางด้านลักษณะประชากร เศรษฐกิจสังคม ของประชากรที่อาศัยในพื้นที่ตลาดเก่าสามชุก ที่ได้จากการศึกษาโดยใช้แบบสอบถาม และส่วนที่สี่เป็นเนื้อหาที่กล่าวถึงนโยบายและแผนงานของเทศบาลท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้จากเอกสารและจากแบบสอบถามเชิงสัมภาษณ์ในแต่ละหน่วยงาน

4.1 ประวัติศาสตร์อำเภอสามชุก และความเป็นมาด้านการอนุรักษ์ชุมชน

4.1.1 ประวัติศาสตร์อำเภอสามชุก

เริ่มจากการที่อำเภอสามชุกตั้งอยู่ในพื้นที่ลุ่มน้ำท่าจีน ซึ่งลุ่มน้ำท่าจีนนี้เป็นพื้นที่สำคัญของการตั้งถิ่นฐานและการทำเกษตรกรรมเขตหนึ่งในที่ราบภาคกลาง กำเนิดจากลำน้ำสาขาที่แยกจากแม่น้ำเจ้าพระยาบริเวณปากคลองมะขามเต่า อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท เข้าสู่จังหวัดสุพรรณบุรีที่อำเภอเดิมบางนางบวช ผ่านอำเภอสามชุก อำเภอศรีประจันต์ อำเภอเมือง อำเภอสองพี่น้อง เรียกแม่น้ำตอนนี่ว่า “แม่น้ำสุพรรณบุรี” เมื่อเข้าสู่จังหวัดนครปฐม เรียกว่า “แม่น้ำนครไชยศรี” แล้วไหลผ่านจังหวัดสมุทรสาครออกสู่อ่าวไทยจึงเรียกว่า “แม่น้ำท่าจีน” รวมความยาวทั้งสิ้นประมาณ 200 กิโลเมตร เป็นเส้นทางคมนาคมที่สำคัญสามารถเชื่อมต่อกับชุมชนสำคัญๆ อื่นๆ ได้ไม่ยากนัก ทั้งสามารถติดต่อกับกรุงเทพฯ ได้สะดวก ดังนั้น ความเจริญทางวัตถุและความมั่งคั่งจากเศรษฐกิจการค้าจึงหลั่งไหลสู่บ้านเมืองสองฝั่งลำน้ำท่าจีนสะสมมาเป็นเวลานานแล้ว และเฟื่องฟูถึงขีดสุดเมื่อราว 100 ปีมาแล้วจากการพัฒนาเส้นทางน้ำให้เป็นการคมนาคมที่สำคัญที่สุดตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 เป็นต้นมา ก่อนจะค่อยๆ ลดความสำคัญลงเมื่อถนนเข้ามามีบทบาทแทน

อำเภอสามชุกเดิมชื่อว่า “อำเภอนางบวช” ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2437 ในสมัยรัชกาลที่ 5 โดยมีขุนพรหมสุภา (บุญรอด) เป็นนายอำเภอ ต่อมาปี พ.ศ. 2454 กระทรวงมหาดไทยประกาศยกฐานะอำเภอทางฝ่ายเหนือของจังหวัดสุพรรณบุรีที่หมู่บ้านเขาพระและตั้งชื่อว่าอำเภอ “เดิมบาง” ในสมัย

นั้นหลวงปราบประจันต์ราษฎร์ (ใหม่ บุญบุตร) เป็นนายอำเภอ ได้ย้ายที่ทำการอำเภอนางบวชมาตั้งอยู่ที่บ้านลำเพ็ง ตำบลสามชุก ซึ่งนับว่าบ้านลำเพ็งเป็นย่านการค้าที่สำคัญในสมัยนั้น เพราะมีท่าเรือสำหรับชาวป่านำเทียนบรรทุกของมาเก็บสินค้าของทางเหนือและทางใต้ พ.ศ. 2457 ได้เปลี่ยนชื่ออำเภอให้สอดคล้องกับชื่อตำบล เป็น “อำเภอสามชุก” มาจนถึงปัจจุบันนี้ เดิมอำเภอสามชุกมีพื้นที่ 774,917 ตารางกิโลเมตร และต่อมาในปี พ.ศ. 2526 กระทรวงมหาดไทย ได้ประกาศแบ่งแยกอาณาเขตอำเภอสามชุก บางส่วนตั้งเป็น “กิ่งอำเภอหนองหญ้าไซ” ปัจจุบันคือ “อำเภอหนองหญ้าไซ” ในปัจจุบันนี้ อำเภอสามชุก มีพื้นที่ 362 ตารางกิโลเมตร มีเขตการปกครอง 7 ตำบล 68 หมู่บ้าน

สำหรับตลาดสามชุกนั้น เป็นตลาดค้าข้าวที่สำคัญ มีทั้งท่าข้าวและท่าถ่าน ทำให้ตลาดสามชุกไม่จำกัดอยู่เฉพาะริมน้ำเท่านั้น แต่ขยายมาเป็นห้องแถวไม้เรียงรายเป็นชอยต่างๆ แต่ละปีมีการเก็บภาษีอากรได้จำนวนมาก มีการตั้งนายอากรคนแรกคือ ขุนจันจิงจันารักษ์ ซึ่งยังปรากฏบ้านของท่านมาถึงปัจจุบัน

ตลาดสามชุก เป็นตลาดเก่าแก่อายุกว่า 100 ปี ตั้งอยู่ติดริมแม่น้ำท่าจีน พัฒนาการขึ้นจากตลาดเล็กๆ มาเป็นชุมชนขนาดใหญ่ เป็นเมืองท่าที่มีความเจริญทางเศรษฐกิจ เป็นทั้งสถานที่แลกเปลี่ยนซื้อขาย ตลอดจนเป็นจุดที่พักพ้อค้าในการล่องเรือขึ้นลงกรุงเทพฯ หรือเมืองต่างๆ ในจังหวัดสุพรรณบุรี ด้วยเหตุนี้จึงดึงดูดให้คนต่างถิ่นเข้ามาทำมาหากินที่นี่ โดยเฉพาะคนจีน โครงสร้างทางสังคมของเมืองสามชุกจึงประกอบด้วยคนหลากหลายเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์มารวมกัน

ตลาดสามชุกประกอบด้วยห้องแถวไม้ 2 ข้างอยู่ระหว่างทางเดินหรือเรียกว่าชอย มีทั้งหมด 4 ชอย และส่วนหนึ่งสร้างอยู่บนที่ดินของกรมธนารักษ์ มีสภาพและรูปแบบควรค่าต่อการอนุรักษ์ทั้งทางด้านประวัติศาสตร์และสถาปัตยกรรม

พื้นที่ชอย 1 และห้องแถวริมน้ำ เป็นของเจ้าแก้วเขียว แซ่เจ็ง เรียกว่า ตลาดเจ้าแก้วเขียว

พื้นที่ชอย 2 เป็นของนายหุย แซ่เฮง นายอากรคนแรกของอำเภอสามชุกซึ่งต่อมาได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯ พระราชทานเป็น “ขุนจันจิงจันารักษ์” ตำแหน่งกรมการพิเศษ ในจังหวัดสุพรรณบุรี และส่วนหนึ่งเป็นที่ของกรมธนารักษ์

พื้นที่ชอย 3 และชอย 4 เป็นของเจ้าแก้ว เนียม แซ่ไคว้ว (เอกสารเผยแพร่ คณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกเชิงอนุรักษ์, 2548)

4.1.2 ความเป็นมาด้านการอนุรักษ์ชุมชน และความคืบหน้าของโครงการ

1) ความเป็นมาด้านการอนุรักษ์ชุมชน

เริ่มจากในปี พ.ศ. 2545 ชุมชนตลาดเก่าสามชุกได้ประสบกับปัญหาเศรษฐกิจ

ภายในตลาดซบเซาลงอย่างมาก ซึ่งเป็นผลมาจากตัวตลาดสามชุกเป็นชุมชนที่อาศัยอยู่ริมน้ำและมีการค้าขายทางน้ำเป็นหลัก ทำให้ต้องเผชิญกับปัญหาสองปัญหาในเวลาเดียวกันคือปัญหาเรื่องที่อยู่

อาศัยซึ่งเป็นที่กรรมนารักษ์ต้องการที่จะถืออาคารห้องแถวไม้บริเวณซอย 1 และซอย 2 เพื่อสร้างอาคารพาณิชย์ใหม่ซึ่งบางคนพร้อมบางคนไม่พร้อมที่จะสร้างเพราะว่าการค้าขายในตลาดซบเซาขายของไม่ดี เนื่องจากการคมนาคมทางบกสะดวกขึ้นทำให้ความเจริญขยายออกไปรอบนอก จึงมีการประชุมเพื่อหาทางออก โดย คร.สมเกียรติ อ่อนวิมล สมาชิกวุฒิสภาในขณะนั้น ได้เปิดประเด็นจุดประกาย เรื่องการอนุรักษ์และในที่สุดที่ประชุมเห็นชอบเรื่องการอนุรักษ์ จึงจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาตลาดขึ้นมาเพื่อหาแนวทางที่จะดำเนินการ แต่เนื่องจากเราขาดประสบการณ์ จึงทำให้การดำเนินงานไม่ประสบผลสำเร็จ

ต่อมาต้นปี พ.ศ. 2546 สามชุกได้รับเลือกให้เป็น 1 ใน 12 เมืองนำร่องโครงการปฏิบัติการชุมชนและเมืองน่าอยู่ ของมูลนิธิชุมชนไท โดยได้รับการสนับสนุนจาก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ซึ่งได้ส่งเจ้าหน้าที่มาแนะนำวิธีการดำเนินการมีส่วนร่วมของชุมชนและสนับสนุนงบประมาณมาดำเนินการ จึงได้มีการทำเวทีประชาคม และได้ข้อสรุปว่าจะพัฒนาตลาดสามชุกในเชิงอนุรักษ์และได้ตั้งคณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกเชิงอนุรักษ์ ขึ้นมา โดยแบ่งออกเป็น 6 ฝ่าย* และได้จัดประชุมชุมชนขึ้นอีก เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมจากกลุ่มต่างๆ ของชุมชน ผู้เข้าร่วมประมาณ 100 คน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันหลากหลาย ข้อเสนอที่ได้จากที่ประชุมมีกิจกรรม 13 เรื่องที่ในหลายมุมมองและครอบคลุมมิติต่างๆ อย่างกว้างขวาง เช่น การทำให้ตลาดน่าเดินน่าซื้อ, การปรับปรุงบ้านเรือนที่มีค่าทางสถาปัตยกรรม, การทำพิพิธภัณฑ์ชุมชน, การพัฒนาจุดท่องเที่ยวชมวิว, วิถีชีวิตริมน้ำ, ส่งเสริมการออกกำลังกาย, การดึงผู้สูงอายุเข้าร่วมให้ความรู้เชิงประวัติศาสตร์และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ฯลฯ ซึ่งสามารถนำมาใช้เป็นพื้นฐานในการจัดระบบและกลไกในการดำเนินงานขององค์กร เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพต่อไป แต่ที่สำคัญกระตุ้นให้เกิดจุดเริ่มของความร่วมแรงร่วมใจ และก่อให้เกิดความมั่นใจที่จะดำเนินการต่อไป กิจกรรมแรกที่ดำเนินการคือ การร่วมกันทำความสะอาดตลาดสามชุก เป็นกิจกรรมแรกที่ตกลงกันในที่ประชุม โดยชาวชุมชนและเทศบาลกิจกรรมนี้ทำให้คนทำงาน ตรวจสอบความพร้อม และประเมินได้ระดับหนึ่งว่าจะเชื่อมประสานคนในเมืองนี้ได้อย่างไร (เอกสารประกอบการประชุม คณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุก, 2547)

2) ความคืบหน้าของโครงการอนุรักษ์

ในปัจจุบันโครงการอนุรักษ์ได้มีความคืบหน้า โดยหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งนำโดยคณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุก ร่วมกับมูลนิธิชุมชนไท โครงการเมืองน่าอยู่ในองค์กรพัฒนาชุมชน และประชาชนในพื้นที่ ได้ร่วมกันระดมสมองในการหาข้อตกลงในการทำแผน

* 1. ฝ่ายวิชาการ 2. ฝ่ายพัฒนาและปรับปรุงตลาด 3. ฝ่ายเศรษฐกิจ 4. ฝ่ายสร้างเสริมเอกลักษณ์
5. ฝ่ายพัฒนาการท่องเที่ยว 6. ฝ่ายประสานงานภายนอก

แนวทางในการปรับปรุงพื้นที่ตลาดเก่าสามชุกเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาขึ้น ผลของการจัดทำโครงการดังกล่าวสรุปแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาได้ดังนี้

1. แผนการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่ด้านกายภาพ ซึ่งจะแบ่งเป็น

1.1 แผนระดับพื้นที่โดยรอบ ประกอบด้วย 3 ระดับคือ

1.1.1 แผนพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวและพื้นที่เชื่อมต่อ ได้แก่ พื้นที่ตลาดร้อยปีสามชุก พื้นที่วัดบ้านทิง

1.1.2 แผนการปรับปรุงทางสัญจรและการเชื่อมต่อบริเวณโดยรอบพื้นที่ตลาดสามชุก เป็นแผนที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการสร้างความชัดเจนและการรับรู้แก่ผู้คนที่เดินทางเข้ามาตลาดสามชุก โดยมีแนวทางในการแก้ไขปัญหา 3 วิธีการคือ 1) การสร้างป้ายชื่อตลาดและป้ายบอกทางในสามตำแหน่งคือ บริเวณถนนทางด้านริมสะพาน บริเวณถนนสาย 340 ก่อนข้ามสะพาน และบริเวณหน้าตลาดด้านริมคลองชลประทานเพื่อให้เกิดความสะดวกและง่ายต่อการเข้าถึง

1.1.3 แผนการวางข้อกำหนดเฉพาะย่านของพื้นที่ตลาดสามชุกและบริเวณโดยรอบ

1.2 แผนระดับชุมชน

1.2.1. แผนการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่กิจกรรมทางสังคมและเศรษฐกิจ ซึ่งมีพื้นที่ที่ควรปรับปรุงใน 5 พื้นที่ คือ

- พื้นที่ลานกิจกรรมชุมชน หรือลาน โป๊ะ เป็นพื้นที่ที่ชุมชนใช้สอยเป็นลานประชุม เสวนา สัมมนา และเวทีสาธารณะต่าง ๆ
- พื้นที่ศูนย์วัฒนธรรมชุมชน เป็นพื้นที่ทางวัฒนธรรมของชุมชน โดยมีกิจกรรม เช่น พิพิธภัณฑ์ชุมชนและวิถีชีวิตของผู้คนในตลาดสามชุก
- พื้นที่ศาลเจ้าและศูนย์การค้าชุมชน เป็นส่วนที่เชื่อมโยงองค์ประกอบสองอย่างไว้ด้วยกันคือ พื้นที่ศาลเจ้า และพื้นที่โหว้โล้ว (สถานที่รูปทรงคล้ายน้ำเต้ามีไว้สำหรับเผากระดาษในการทำพิธีทางความเชื่อของชาวจีน)
- พื้นที่ตลาดนัดประจำท้องถิ่น
- พื้นที่ลานริมน้ำ

2. แผนการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่ทางประวัติศาสตร์และการท่องเที่ยว ซึ่งมีพื้นที่ที่ควรปรับปรุงใน 3 พื้นที่ คือ

- พื้นที่พิพิธภัณฑ์ชุมชน (ขุนจ้านง จินารักษ์)
- พื้นที่โรงแรมอุดมโชค
- พื้นที่ตลาดชุมชนเถียนบตี ซึ่งลักษณะทางสถาปัตยกรรมของตลาดมีลักษณะเฉพาะที่แสดงออกถึงการตั้งถิ่นฐานและความเจริญของพื้นที่ได้เป็นอย่างดี

3. แผนปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานของชุมชน ปัญหาส่วนใหญ่เกี่ยวกับโครงสร้างพื้นฐานของตลาดสามชุกคือ ระบบป้องกันอัคคีภัย ระบบทางสัญจรภายในพื้นที่ ระบบบำบัดน้ำเสีย และระบบไฟฟ้าในชุมชน ซึ่งมีการเสนอให้มีการปรับปรุงดังนี้

3.1 การปรับปรุงระบบทางสัญจร แนวทางการปรับปรุงทางสัญจร คือ การสร้างพื้นที่สีเขียว การเปลี่ยนวัสดุพื้นผิว และการสร้างร่มเงาให้แก่ผู้ใช้ทางสัญจรนั้น ๆ

3.2 การปรับปรุงระบบป้องกันอัคคีภัย แบ่งออกได้ดังนี้

- การปรับสภาพทางกายภาพเพื่อรองรับการเกิดอัคคีภัย
- การติดตั้งอุปกรณ์สำหรับป้องกันอัคคีภัย

3.3 การปรับปรุงระบบไฟฟ้าในชุมชน

- ระบบไฟฟ้าภายในบ้าน
- ระบบไฟฟ้าในชุมชน

3.4 การปรับปรุงระบบบำบัดน้ำเสียของชุมชน

- แผนการปรับปรุงระดับอาคาร ประกอบด้วยระยะการปรับปรุงอาคาร แนวทางเกี่ยวกับรูปแบบการปรับปรุง ระเบียบและมาตรการในการปรับปรุง (รายงานการศึกษา โครงการวางแผนการปรับปรุงพื้นที่ตลาดเก่าสามชุก เพื่อการอนุรักษ์และพัฒนา, 2549)

หมายเหตุ : สำหรับรายละเอียดของโครงการแสดงในภาคผนวก

4.2 สภาพทั่วไปของตลาดเก่าสามชุก

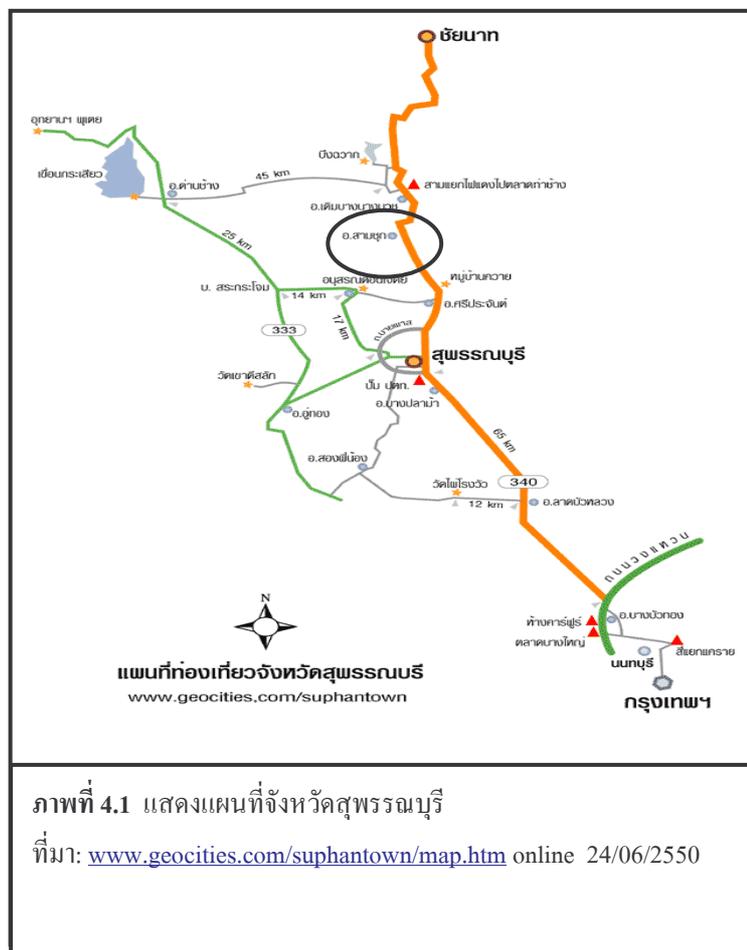
4.2.1 สภาพทั่วไปของชุมชน

ลักษณะทางกายภาพ ตลาดสามชุกตั้งอยู่ริมแม่น้ำสุพรรณบุรี(ท่าจีน) อำเภอสามชุกจังหวัดสุพรรณบุรีเป็นตลาดเก่าแก่ที่มีโครงสร้างเป็นห้องแถวไม้สองชั้นขนาดใหญ่ ในอดีตตลาดสามชุกเพื่อฝูงและมีการขายสินค้าหลากหลายชนิด และประกอบกับสุพรรณบุรีเป็นแหล่งทำนาข้าวที่สำคัญและพืชผัก สมุนไพรต่างๆ มากมายมีการค้าคึกคักจึงทำให้ตลาดไม่ได้จำกัดบริเวณอยู่เฉพาะริมน้ำแต่ยังขยายมาถึงริมฝั่ง แต่ภายหลังที่มีการตัดถนนผ่านสามชุก ผู้คนได้เปลี่ยนไปใช้ถนนเป็นเส้นทางสัญจรมากขึ้น ส่งผลให้วิถีชีวิตความเป็นอยู่และการค้าไม่คึกคักเช่นแต่ก่อนแต่ตลาดก็ยังคงดำเนินบทบาทของตลาดห้องแถวต่อมาอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน

ตลาดเก่าประกอบด้วยเรือนแถวไม้จำนวน 284 คูหา มีจำนวนครัวเรือนประมาณ 192 ครัวเรือน (เนื่องจากบางครัวเรือนมีการครอบครองมากกว่า 1 คูหา) บริเวณตลาดเก่าสามชุกตั้งอยู่ทางทิศเหนือ ของที่ว่าการอำเภอสามชุก มีพื้นที่ ประมาณ 102.13 ไร่ (www.PointAsia.com online 22/06/2550) อยู่ในเขตพื้นที่การปกครองของเทศบาลตำบลสามชุก โดยมีอาณาเขตติดต่อดังนี้

- ทิศเหนือ ติดต่อกับชุมชนหรือบ้านเรือนประชาชน
- ทิศใต้ ติดต่อกับที่ว่าการอำเภอเดิมสามชุก
- ทิศตะวันออก ติดต่อกับแม่น้ำสุพรรณบุรีหรือแม่น้ำท่าจีน
- ทิศตะวันตก ติดต่อกับตลาดใหม่สามชุก โดยมีถนนมิตรสัมพันธ์

ค้นไว้

ภาพที่ 4.2 แสดงแผนที่ขอบเขตและตำแหน่งที่ตั้งพื้นที่ศึกษา

ที่มา : www.PointAsia.com online 22/06/2550

ลักษณะภูมิอากาศทั่วไป อยู่ภายใต้ของลมมรสุมเขตร้อนมีสภาพอากาศเหมาะสำหรับการเพาะปลูก ฤดูฝนมีฝนตกชุกมากบางปีต้องประสบปัญหาอุทกภัย ในฤดูหนาวอากาศไม่หนาวจนเกินไปนัก และในฤดูร้อนอากาศร้อนอบอ้าว

ตลาดสามชุกมีทางเข้าออกได้หลายทางและมีสถานที่ที่ประชาชนให้ความสำคัญคือ ศาลเจ้า ซึ่งเป็นสถานที่ที่ผู้คนในตำบลสามชุกให้ความเคารพบูชา และมีลักษณะการใช้ประโยชน์และสภาพอาคารในปัจจุบันดังนี้

4.2.2 ลักษณะการใช้ประโยชน์อาคารของตลาดเก่าสามชุกในปัจจุบัน

ลักษณะการใช้อาคารในพื้นที่ตลาดเก่าสามชุกบริเวณ โครงการอนุรักษ์ชุมชนตลาดร้อยปีสามชุก ใน 4 ซอย หลัก จากการสำรวจภาคสนามพบว่าอาคารในพื้นที่ศึกษาเป็นอาคารประเภทห้องแถวทั้งหมดซึ่งมีจำนวนห้องแถวในพื้นที่ศึกษา 284 คูหา จำนวนครัวเรือน 192 ครัวเรือน แต่จำนวนที่สำรวจได้จริง คือ 166 ครัวเรือน เนื่องจาก บ้านบางส่วนเป็นบ้านว่าง, เป็นสถานที่สาธารณะประโยชน์ และบ้านบางหลังเจ้าของบ้านไม่อยู่บ้าน ซึ่งเป็นข้อจำกัดทางการสำรวจ โดยพบว่าประชาชนในพื้นที่ตลาดเก่าสามชุกส่วนมากมีการใช้ประโยชน์อาคารเรียงตามลำดับคือ อันดับแรกเป็นการใช้ประโยชน์อาคารเพื่อการค้าขายและอยู่อาศัย จำนวน 133 หลังคาเรือน(ร้อยละ 80.12) รองลงมาใช้เพื่ออยู่อาศัยอย่างเดียว จำนวน 12 หลังคาเรือน(ร้อยละ 7.23) อันดับสามใช้เพื่อโกดังเก็บของ จำนวน 3 หลัง(ร้อยละ 1.81) และใช้เพื่อทำงานช่างฝีมือและอยู่อาศัย จำนวน 4 หลังคาเรือน(ร้อยละ 2.41) ทำบริการเสริมสวย จำนวน 9 หลัง(ร้อยละ 5.42) ทำการเสริมสวยและอยู่อาศัย จำนวน 2 หลัง(ร้อยละ 1.2) ใช้ทำพิพิธภัณฑ์ จำนวน 1 หลัง(ร้อยละ 0.6) ทำพิพิธภัณฑ์และอยู่อาศัย จำนวน 1 หลัง(ร้อยละ 0.6) และใช้ทำสำนักงาน จำนวน 1 หลัง (ร้อยละ 0.6) ซึ่งมีรายละเอียดดังตารางที่ 4.1 ดังนี้

ตารางที่ 4.1 แสดงจำนวนและร้อยละของการใช้ประโยชน์อาคารในพื้นที่ตลาดเก่าสามชุกปัจจุบัน

ประเภทการใช้อาคาร/กิจกรรม	จำนวนหลังคาเรือน	ร้อยละ
อยู่อาศัยอย่างเดียว	12	7.23
ค้าขายและอยู่อาศัย	133	80.12
โกดังเก็บของและสินค้า	3	1.81
ทำงานช่างฝีมือและอยู่อาศัย	4	2.41
ทำบริการเสริมสวย	9	5.42
ทำเสริมสวยและอยู่อาศัย	2	1.2
ใช้เป็นพิพิธภัณฑ์	1	0.6
ใช้เป็นพิพิธภัณฑ์และอยู่อาศัย	1	0.6
สำนักงาน	1	0.6
รวม	166	100

ที่มา : จากการสำรวจภาคสนาม เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2548

4.2.3 อายุอาคาร

จากข้อมูลการสำรวจอาคารในตลาดเก่าสามชุก 166 หลัง พบว่าอาคารมีอายุรวม ร้อยปี จำนวน 153 หลัง คิดเป็นร้อยละ 92.17 และอาคารบางหลังที่ถูกรื้อแล้วสร้างขึ้นใหม่จำนวน 13 หลัง คิดเป็นร้อยละ 7.83 จะเห็นได้ว่าอาคารส่วนใหญ่จะมีอายุอยู่ในช่วง ยุค 100 ปี มากที่สุดและยังมีโครงสร้างเดิมที่ยังไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปมากที่สุด

4.2.4 ความดั้งเดิมของวัสดุอาคาร

จากการศึกษาโดยใช้แบบสอบถามกับเจ้าของอาคารที่อยู่อาศัยในชุมชนพบว่า ความดั้งเดิมของวัสดุอาคารในตลาดเก่าทั้ง 5 ซอย นั้นร้อยละ 48.7 อาคารในชุมชนยังคงเป็นอาคารที่เป็นอาคารวัสดุดั้งเดิมอยู่ และอีกร้อยละ 43.3 เป็นอาคารที่ถูกซ่อมแซมด้วยวัสดุแบบใหม่แต่ก็ยังมี การผสมผสานของวัสดุอาคารแบบเก่าอยู่ และสุดท้ายจำนวนน้อยสุดที่ร้อยละ 4.7 เท่านั้นที่อาคารในชุมชนได้เปลี่ยนเป็นอาคารที่สร้างด้วยวัสดุแบบสมัยใหม่และต่างจากเดิมทั้งหมด อาคารที่มีคุณค่าเชิงอนุรักษ์ในตลาดเก่าสามชุกดังที่ได้แสดงไว้ในรูปภาพที่ 6.1 ที่จะกล่าวถึงต่อไปในหัวข้อ บทวิเคราะห์ผลการศึกษา

4.2.5 สถานที่สาธารณะที่ประชาชนในตลาดเก่าใช้ร่วมกัน

เมื่อกล่าวถึงสถานที่ที่ใช้จัดงานส่วนรวมแล้วประชาชนในตลาดสามชุกส่วนใหญ่ ร้อยละ 50.7 ใช้สถานที่ลานหน้าว่าการอำเภอในการจัดงานต่างๆ มากที่สุด อันดับสอง คือ สวนสาธารณะ ด้านหลังที่ว่าการอำเภอ คือคิดเป็นร้อยละ 15.3 และอันดับสามคือจะใช้พื้นที่ลานโพธิ์ในซอย 2 เพื่อ

การจัดงานส่วนรวมที่ไม่ใหญ่มากนัก คิดเป็นร้อยละ 11.3 นอกนั้นก็จะเป็นการใช้สถานที่วัด ศาลเจ้า และพิพิธภัณฑสถานบ้านขุนจันงเป็นต้น

4.3 ลักษณะประชากรและ เศรษฐกิจ

4.3.1 ลักษณะประชากรในชุมชนตลาดเก่าสามชุก

การศึกษาลักษณะประชากร สังคม และเศรษฐกิจ ของพื้นที่ตลาดเก่าสามชุกนั้น จะพิจารณาในด้าน อายุ อาชีพ ศาสนา การศึกษา สถานภาพครัวเรือน ขนาดครัวเรือน ระยะเวลาการอยู่อาศัย ลักษณะการครอบครองที่อยู่อาศัย ค่าเช่าที่ดินและอาคาร รวมทั้ง จำนวนการครอบครองอาคาร ซึ่งผลสรุปที่ได้จะใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการเสนอแนะแนวทางในการอนุรักษ์และพัฒนาในพื้นที่ต่อไป

จากการสำรวจภาคสนาม โดยการใช้แบบสอบถามในส่วนของประชากรในพื้นที่ตลาดเก่าสามชุก ซึ่งสำรวจได้จริง เมื่อเดือน กรกฎาคม พ.ศ. 2548 คือ 166 ครัวเรือน แสดงผลต่อไปนี้

1) ลักษณะประชากรที่ตอบแบบสอบถาม

ผลของการสำรวจพบว่าประชากรส่วนใหญ่ที่ตอบแบบสอบถาม เป็นเพศชาย มีทั้งหมดจำนวน 85 คน (ร้อยละ 51.2) และมีสถานภาพเป็นหัวหน้าครอบครัว โดยประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ที่จำนวน 159 ครัวเรือน ประชากรที่ตอบส่วนใหญ่มีอายุเฉลี่ยอยู่ในช่วง 51 - 55 ปี (ร้อยละ 13) และส่วนมากมีระดับการศึกษาที่ระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 43.4) ดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.2 แสดงความถี่และสัดส่วนร้อยละของลักษณะประชากรผู้ตอบแบบสอบถาม

(N=166)

ลักษณะประชากร	ความถี่ (N=166)	สัดส่วนร้อยละ
1. เพศ		
- ชาย	85	51.2
- หญิง	81	48.8
2. ศาสนา		
- พุทธ	159	95.8
- ไม่ตอบ	7	4.2

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ลักษณะประชากร	ความถี่ (N=166)	สัดส่วนร้อยละ
3. การศึกษา		
-ไม่ได้รับการศึกษา	3	1.8
- ประถมศึกษา	72	43.4
- มัธยมต้น	42	25.3
- มัธยมปลาย / ปว.ช.	33	19.8
- ปวส.และปริญญาตรี	16	9.6
4. สถานภาพในครัวเรือน		
- หัวหน้าครอบครัว / คู่สมรส	147	88.55
- บุตร	12	7.23
- ปู่,ย่า,ตา,ยาย หรือญาติ	7	4.21
- ผู้อาศัยที่ไม่ใช่ญาติ	-	-

ที่มา : จากการสำรวจภาคสนามด้วยเครื่องมือแบบสอบถาม เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2548

2) ลักษณะประชากรในตลาดเก่าสามชุก

การศึกษาโดยใช้แบบสอบถามในพื้นที่ตลาดเก่าสามชุกทั้ง 4 ซอย ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี และขนาดครัวเรือนที่มีสัดส่วนมากที่สุด คือ 4 คน คิดเป็นร้อยละ 25.3 รองลงมาคือมีสมาชิก 2 คน คิดเป็นร้อยละ 20.5 และ ร้อยละ 16.3 เป็นครัวเรือนที่อาศัยอยู่คนเดียว ดังตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.3 แสดงจำนวนและร้อยละสมาชิกในครัวเรือนของประชากรที่อาศัยในตลาดเก่าสามชุก

จำนวนสมาชิก (คน)	ความถี่	ร้อยละ
1	27	16.3
2	34	20.5
3	27	16.3
4	42	25.3
5	19	11.4
มากกว่า 5	13	7.8
ไม่ตอบ	4	2.4
รวม	166	100

ที่มา : จากการสำรวจภาคสนามด้วยเครื่องมือแบบสอบถาม เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2548

จากการศึกษาพบว่าส่วนใหญ่แล้วประชาชนในชุมชนนี้ใช้ชีวิตอยู่ในพื้นที่แบบครอบครัว โดยใช้เป็นที่พักค้างคืน ถึงร้อยละ 78.9 และอีก ร้อยละ 21.1 เป็นการอาศัยแบบเช่าไปเย็นกลับ คือใช้

อาคารในตลาดเป็นที่ค้าขายประกอบอาชีพแล้วให้ลูกจ้างอยู่อาศัยดูแลตอนกลางคืนเท่านั้น และนอกจากนี้ลักษณะประชากรในตลาดเก่าสามชุกตามที่ได้ทำการศึกษาจากการสำรวจด้วยแบบสอบถามสามารถแสดงผลออกมาตามด้านต่างๆ ดังนี้

1. เพศ

จากการศึกษาพบว่าประชาชนที่อาศัยอยู่ในตลาดเก่าเป็นประจำทุกวันนั้น จะเป็นเพศหญิงมากกว่า เพศชาย โดยมีประชากรหญิงจำนวน 283 คน และมีประชากรชาย จำนวน 206 คน ซึ่งจากการสำรวจโดยใช้แบบสอบถามได้จำนวนประชากรที่อาศัยในตลาดสามชุก จำนวน 489 คน โดยประมาณ จาก 166 ครั้วเรือนที่เก็บได้

2. อายุ

จากการศึกษาโดยใช้แบบสอบถาม พบว่าประชาชนในพื้นที่ตลาดเก่าสามชุก จำนวน 489 คน (เก็บจาก 166 ครั้วเรือน) เป็นประชาชนที่อยู่ในช่วงอายุ 51- 55 (ร้อยละ 13) มากที่สุด รองลงมาคือช่วงอายุ 61 ปีขึ้นไป จำนวน 55 คน (ร้อยละ 11.24) และอันดับสามคือที่ช่วงอายุ 41- 45 ปี จำนวน 52 คน (ร้อยละ 10.63) ดังจะได้แสดงรายละเอียดในตารางที่ 4.3 และได้มีกราฟแสดงจำนวนประชากรและช่วงอายุของประชากรในระดับอำเภอไว้เพื่อการศึกษาเปรียบเทียบกับครั้งนี้

ตารางที่ 4.4 แสดงจำนวนและช่วงอายุประชากรในตลาดสามชุก

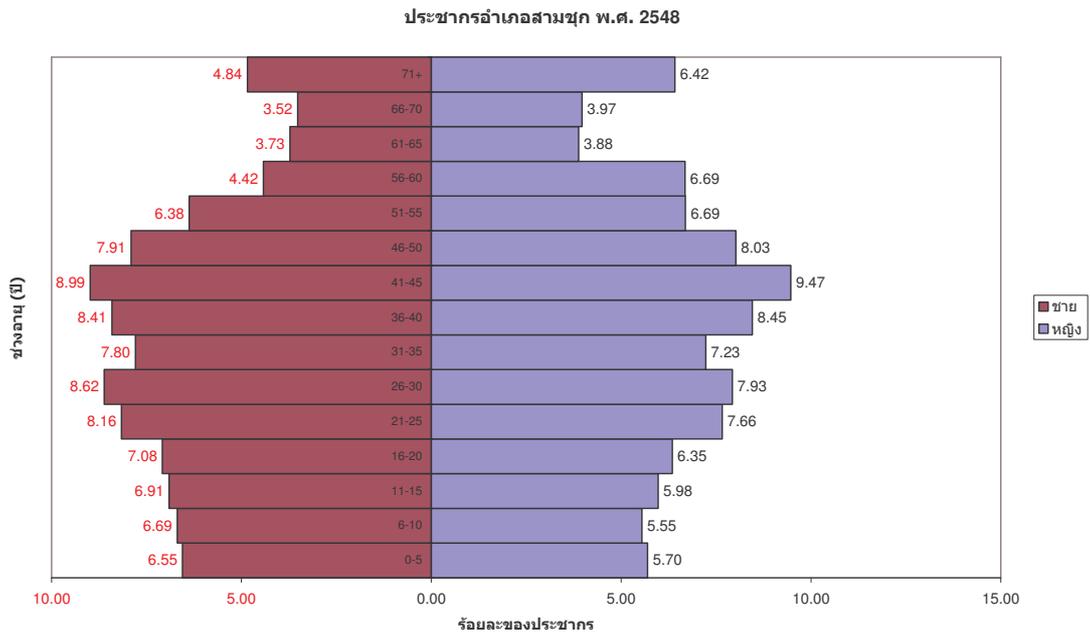
ช่วงอายุ	ชาย	หญิง	ชาย+หญิง	ร้อยละ
0-5	11	17	28	5.72
6-10	12	7	19	3.90
11-15	17	16	33	6.75
16-20	10	19	29	6.00
21-25	21	19	40	8.18
26-30	7	31	38	7.80
31-35	12	9	21	4.23
36-40	18	15	33	6.80
41-45	19	33	52	10.63
46-50	23	23	46	9.40
51-55	25	39	64	13.00
56-60	16	15	31	6.34
61+	15	40	55	11.24
รวม	206	283	489	100

ที่มา: จากการสำรวจภาคสนามโดยเครื่องมือแบบสอบถาม เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2548

จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าประชากรในตลาดเก่าสามชุกส่วนมากจะเป็นประชากรเพศหญิงที่มีอายุมากแล้วเป็นส่วนใหญ่ ประชากรช่วงวัยแรงงานมีจำนวนน้อย ซึ่งอาจเป็นเพราะเนื่องจากในพื้นที่ชุมชนเองไม่มีอาชีพรองรับประชากรในวัยหนุ่มสาวเพียงพอ จึงทำให้เกิดการอพยพเพื่อไปทำงานนอกพื้นที่หรือย้ายเข้าสู่เมืองใหญ่กัน หรืออาจเนื่องมาจากประชากรในวัยหนุ่มสาวต้องเดินทางไปศึกษาต่อในเมืองใหญ่จึงไม่ได้อยู่อาศัยในชุมชน จึงทำให้ชุมชนเก่าแก่จึงเต็มไปด้วยประชากรสูงอายุ การที่ชุมชนเก่ามีลักษณะประชากรเช่นนี้อาจทำให้ชุมชนขาดความต่อเนื่องในการพัฒนาการ และขาดแรงงานที่เป็นกำลังสำคัญทางเศรษฐกิจของชุมชนอย่างมากด้วย

ทั้งนี้ได้แสดงแผนภูมิประชากรระหว่างลักษณะโครงสร้างประชากรของอำเภอสามชุกกับประชากรในตลาดเก่าสามชุก ดังนี้

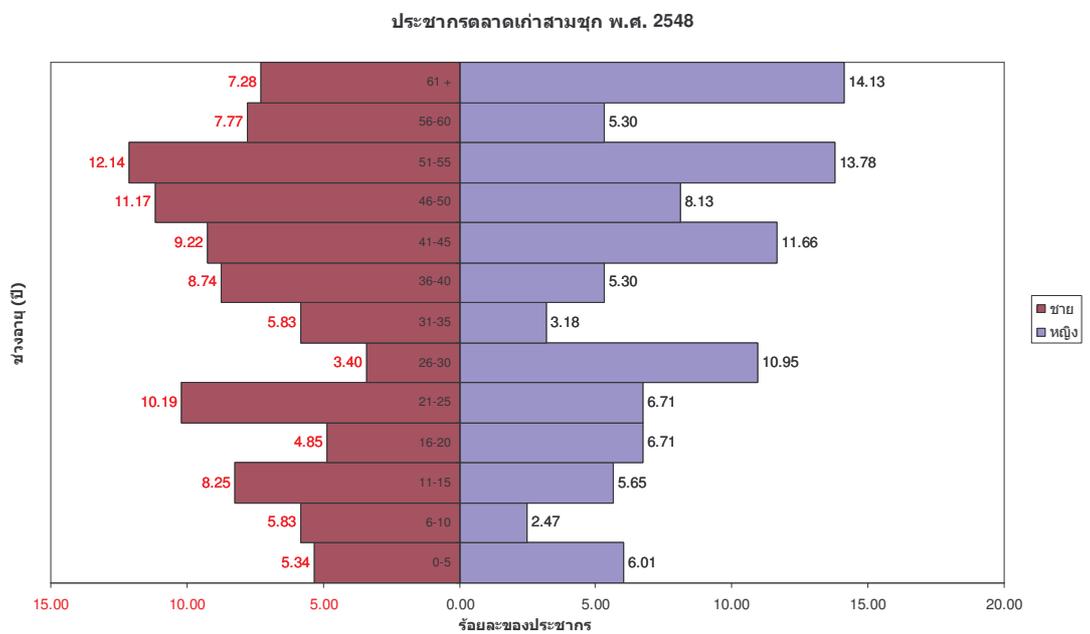
โครงสร้างประชากรของอำเภอสามชุก

ภาพที่ 4.2 แผนภูมิเปรียบเทียบโครงสร้างประชากรในอำเภอสามชุก

ที่มา : จากข้อมูลทะเบียนราษฎรอำเภอสามชุก, 2548

โครงสร้างประชากรตลาดเก้าสามชุก

ภาพที่ 4.3 แผนภูมิเปรียบเทียบโครงสร้างประชากรตลาดเก้าสามชุก

ที่มา : จากการสำรวจ เดือน กรกฎาคม พ.ศ. 2547

จากแผนภูมิลักษณะประชากรของอำเภอสามชุกกับประชากรภายในตลาดเก่าพบว่า ประชากรส่วนมากอยู่ในช่วงอายุ 51 ปีขึ้นไป และเป็นประชากรหญิงมากกว่า มีลักษณะพีรามิดที่มีฐานแคบ คือจำนวนการเกิดน้อย และช่วงกลางของพีรามิดแคบหรือคอดมาก เนื่องจากประชากรวัยหนุ่มสาว หรือวัยแรงงานมีจำนวนน้อยในชุมชน ซึ่งเนื่องมาจากประชาชนในวัยนี้ต้องย้ายออกไปทำงานนอกพื้นที่ หรือเพื่อศึกษาต่อในเมืองใหญ่ จึงทำให้ชุมชนขาดกำลังสำคัญในการพัฒนาตนเอง ไม่น้อย ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและความคิดวิทยาการใหม่ๆ ในการพัฒนาชุมชนรวมถึงการคุ้มครอง ในความปลอดภัยในชุมชน โดยแผนภูมิได้แตกต่างจากแผนภูมิพีรามิดของอำเภอที่มีช่วงกลางของพีรามิดค่อนข้างกว้าง ซึ่งหมายถึงในพื้นที่มีประชากรวัยแรงงานจำนวนมาก ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากสาเหตุด้านต่างๆ เช่นด้านเศรษฐกิจ สังคม ของพื้นที่เป็นต้น

3. ระดับการศึกษา

จากการสำรวจข้อมูลด้วยแบบสอบถามที่ได้ในจำนวน 166 หลังคาเรือน พบว่าประชาชนส่วนมาก มีการศึกษาระดับประถมศึกษามากที่สุด (ร้อยละ 36.81) รองลงมาคือระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ร้อยละ 18.61) และอันดับสามคือระดับมหาวิทยาลัยหรือปริญญาตรี (ร้อยละ 15.75) และระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือ ปว.ช. (ร้อยละ 18.00) ตามลำดับ ดังตารางที่ 4.4 ทั้งนี้ก็อาจเป็นเพราะว่าในตลาดเก่ามีประชากรสูงอายุจำนวนมากจึงทำให้จำนวนคนที่มีระดับปถมศึกษามากกว่าเนื่องจากส่วนใหญ่ในสมัยก่อนยังไม่นิยมเรียนสูงกอบปรักับ โอกาสทางการศึกษาในสมัยก่อนยังมีน้อย จึงทำให้ประชากรในพื้นที่มีระดับการศึกษาไม่สูงนัก

ตารางที่ 4.5 แสดงจำนวนและร้อยละระดับการศึกษาของประชาชนในตลาดเก่าสามชุก

ระดับการศึกษา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่ได้เรียนหนังสือ	31	6.34
อนุบาล	6	1.23
ประถมศึกษา	180	36.81
มัธยมต้น	91	18.61
มัธยมปลาย / ปว.ช.	88	18.00
ปวส.	14	2.86
มหาวิทยาลัย/ปริญญาตรี/ สูงกว่าปริญญาตรี	73	16.15
รวม	489	100

ที่มา : จากการสำรวจภาคสนามโดยเครื่องมือแบบสอบถาม เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2548

4. อาชีพหลัก

ประชาชนที่อาศัยในพื้นที่ตลาดเก่าสามชุกทั้ง 4 ซอย ส่วนมากมีอาชีพหลักค้าขาย โดยจากการศึกษาพบว่า อาชีพค้าขาย ร้อยละ 72.3 รองลงมาคืออาชีพ รับราชการและนักการเมืองท้องถิ่น ร้อยละ 10.2 และร้อยละ 4.2 เป็นอาชีพรับจ้าง และการทำงานช่างฝีมือต่างๆ ซึ่งสามารถแจกแจงให้ทราบดังตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.6 แสดงจำนวนและร้อยละการประกอบอาชีพหลักของประชาชนในตลาดเก่าสามชุก

อาชีพหลัก	จำนวน (ความถี่)	ร้อยละ
ค้าขาย	120	72.3
รับราชการและนักการเมือง	17	10.2
ท้องถิ่น	6	3.6
ช่างฝีมือ	7	4.2
รับจ้าง/พนักงานเอกชน	10	6.0
ไม่ได้ประกอบอาชีพ		
รวม	166	100

ที่มา : จากการสำรวจภาคสนามโดยเครื่องมือแบบสอบถาม เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2548

ทั้งนี้การศึกษาด้านอาชีพและการเปลี่ยนแปลงทางอาชีพของประชาชนในตลาดเก่าสามชุกทั้ง 4 ซอย นั้น พบว่าส่วนมากแล้ว ร้อยละ 83.3 อาชีพไม่เปลี่ยนแปลงเลย คือยังคงทำอาชีพเดิมมาตลอด และมีเพียงร้อยละ 16.0 ที่อาชีพเปลี่ยนจากเดิม และในจำนวนของผู้ที่อาชีพเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมนั้นพบว่าส่วนมากแล้วมีการเปลี่ยนอาชีพในช่วง 2 ปี ที่ผ่านมาเป็นส่วนใหญ่

5. รายได้เฉลี่ยต่อครอบครัวและลักษณะการเปลี่ยนแปลง

รายได้เฉลี่ยของประชาชนพื้นที่ที่ศึกษาจะประมาณการตามที่ได้รับข้อมูลมา จากสถิติของจังหวัดได้ทำไว้ คือ อยู่ที่ระดับ 10,000 – 14,000 บาท ต่อ ครอบครัว ต่อเดือน (สรุปข้อมูลจังหวัดสุพรรณบุรี อ้างใน www.suphanburi.go.th online15/01/2006 2.45 P.M.) และจากการศึกษา การเปรียบเทียบระดับรายได้ของประชาชนในพื้นที่ตลาดทั้ง 4 ซอย จำนวน 166 ตัวอย่างระหว่างในอดีต และในปัจจุบัน พบว่า ระดับรายได้ของประชาชนส่วนใหญ่จะเป็นระดับรายได้ที่คงที่ หรือไม่ได้เปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น หรือลดลง โดยร้อยละ 52.4 ตอบว่าระดับรายได้ของตนคงเดิม รองลงมาคือร้อยละ 31.9 ตอบว่าระดับรายได้เพิ่มขึ้นกว่าเดิมเนื่องจากมีนักท่องเที่ยวเข้ามา และ ร้อยละ 15.7 ตอบว่ารายได้ลดลงจากอดีตมากเนื่องจากความซบเซาของการค้าในตลาด

6. ระยะเวลาการอยู่อาศัยในชุมชน

ประชาชนชาวตลาดเก่าสามชุกส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่ในพื้นที่ตลาดเก่าสามชุกนี้เป็นระยะเวลาที่อยู่ในช่วง 50 ปี เป็นส่วนมากซึ่งจากการศึกษาในพื้นที่พบว่า ช่วงระยะเวลาการอยู่อาศัยในชุมชน ช่วง 41-50 ปี มีมากที่สุด (ร้อยละ 23.5) รองลงมาคือประชาชนที่อยู่อาศัยมาแล้ว 51-60 ปี (ร้อยละ 15.7) และประชาชนที่เข้ามาอาศัยอยู่แล้วในช่วง 1-10 ปี คือร้อยละ 15.7 เช่นกัน อันดับสาม คือประชาชนที่อยู่อาศัยเป็นเวลา 31- 40 ปี (ร้อยละ 14.5) และอันดับสี่ คือประชาชนที่อาศัยอยู่ในช่วงเวลา 11 – 20 ปี (ร้อยละ 10.8) และประชาชนที่อาศัยอยู่มานานถึง 61 - 70 ปี (ร้อยละ 10.2) ตามลำดับ ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าประชาชนส่วนใหญ่ในชุมชน เป็นคนเก่าแก่ที่มาตั้งถิ่นฐานที่ตลาดเก่าแห่งนี้มานานแล้ว ดังแสดงในตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.7 แสดงความถี่และร้อยละของระยะเวลาการอยู่อาศัยในชุมชน

ช่วงระยะเวลา	ความถี่	ร้อยละ
1 – 10	26	15.7
11 – 20	18	10.8
21 – 30	8	4.8
31 – 40	24	14.5
41 – 50	39	23.5
51 – 60	26	15.7
61 – 70	17	10.2
71 – 80	4	2.4
81 ขึ้นไป	4	2.4
รวม	166	100

ที่มา : จากการสำรวจภาคสนามโดยเครื่องมือแบบสอบถาม เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2548

7. การครอบครองที่อยู่อาศัย

การครอบครองที่อยู่อาศัยของคนในพื้นที่ทั้ง 5 ซอยของตลาดเก่าจากการสำรวจพบว่าส่วนใหญ่แล้วจะเป็นการครอบครองที่อยู่อาศัยแบบการเช่ากับเจ้าของที่ดินและเจ้าของบ้านโดยตรง ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 45.8 ที่เป็นการเช่ากับเจ้าของโดยตรง รองลงมาจะเป็นการเช่าแบบเช่าช่วงต่อมืออีกทีซึ่งคิดเป็นร้อยละ 30.1 และอีกร้อยละ 24.1 เป็นเจ้าของบ้านและที่ดินเอง ซึ่งทั้งนี้และทั้งนั้นเนื่องมาจากที่ดินส่วนหนึ่งในพื้นที่ตลาดเก่าในส่วนของซอยที่ 1 และซอยที่ 2 เป็นที่ดินของกรมธนารักษ์ ดังนั้นจึงทำให้ลักษณะการครอบครองที่อยู่อาศัยของคนในตลาดเป็นในรูปแบบของการเช่ามากกว่า และในส่วนของซอยที่ 3 และ 4 ก็เป็นที่ดินของประชาชนบางกลุ่มเท่านั้น ดังนั้นผู้คนที่เข้ามาอาศัยอยู่จึงต้องเช่าเพื่ออยู่อาศัยและใช้เพื่อประกอบอาชีพโดยปริยาย

ตารางที่ 4.8 แสดงความถี่และร้อยละของการครอบครองที่อยู่อาศัยในชุมชน

ลักษณะการครอบครอง	ความถี่	ร้อยละ
เป็นเจ้าของเอง	40	24.1
เช่ากับเจ้าของโดยตรง	76	45.8
เช่าช่วง	50	30.1
รวม	166	100

ที่มา : จากการสำรวจภาคสนามโดยเครื่องมือแบบสอบถาม เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2548

8. สถานภาพในชุมชน

สถานภาพในชุมชนของประชาชนในตลาดเก่าทั้ง 5 ซอยนี้ ส่วนมากแล้วมีสถานภาพเป็นลูกบ้านหรือสมาชิกของชุมชนเท่านั้น ซึ่งจากการศึกษาคิดเป็นร้อยละ 78.7 อีกร้อยละ 15.7 เป็นผู้ที่อยู่ในสถานภาพที่เป็นผู้นำส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวกับชุมชน และร้อยละ 9.6 คือผู้ที่มีสถานภาพเป็นสมาชิกองค์กรต่างๆ หรือคณะกรรมการองค์กร ซึ่งได้แสดงในตารางดังนี้

ตารางที่ 4.9 แสดงร้อยละและจำนวนของประชาชนในสถานภาพต่างๆ ในชุมชนตลาดเก่าสามชุก

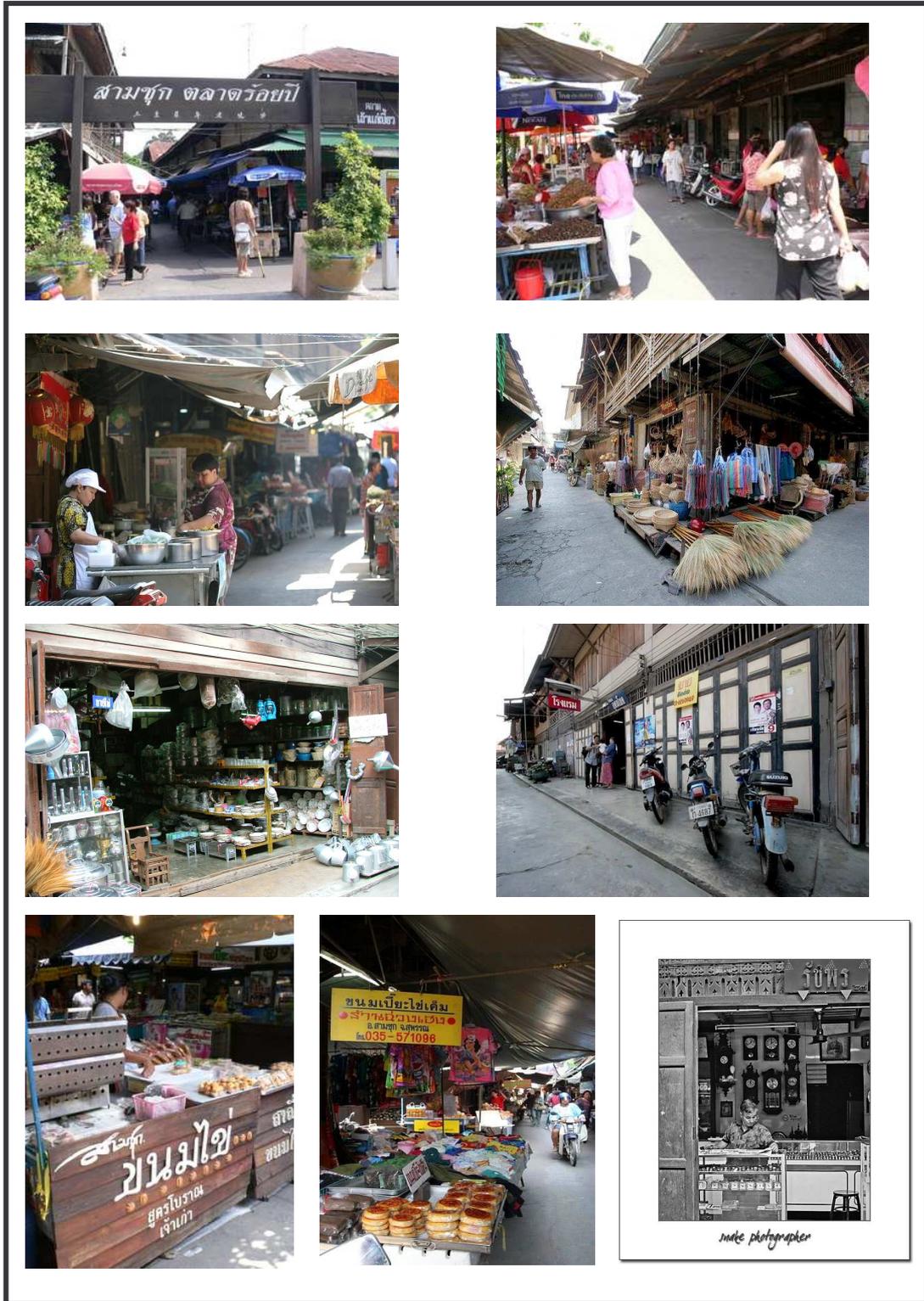
สถานภาพ	จำนวน/ความถี่	ร้อยละ
สมาชิกชุมชน	124	78.7
ผู้นำชุมชนหรือกลุ่มองค์กร	26	15.7
สมาชิกองค์กรหรือคณะกรรมการ	16	9.6
รวม	166	100

ที่มา : จากการสำรวจภาคสนามโดยเครื่องมือแบบสอบถาม เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2548

4.3.2 สภาพเศรษฐกิจ

ลักษณะเศรษฐกิจของชุมชนมีการประกอบอาชีพที่คล้ายกัน คือส่วนใหญ่จะมีอาชีพค้าขายรายย่อยหรือค้าปลีก เกี่ยวกับสินค้าเพื่อการอุปโภคบริโภค เช่น ขายเสื้อผ้า ขายอาหาร ขายจักรยาน ขายข้าวของเครื่องใช้ในครัวเรือน ขายยาทั้งแผนปัจจุบันและแผนโบราณ และมีอาชีพเกี่ยวกับการบริการเช่นเสริมสวย ร้านซ่อมรองเท้า ร้านอาหาร ร้านเครื่องดื่ม ร้านถ่ายรูป เป็นต้น นอกจากนี้ประชาชนยังมีรายได้จากการทำของที่ระลึกของฝากขายให้แก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวในชุมชนอีกด้วย เช่นการขายขนมสาลีของดีเมืองสุพรรณ ขายเสื้อ สมุดบันทึก และโปสการ์ด เป็นต้น (ภาพประกอบดังภาพที่ 4.3 แสดงลักษณะสภาพทางเศรษฐกิจชุมชน) สำหรับรายได้ของประชาชนประมาณการตามที่ได้รับข้อมูลมา จากสถิติของจังหวัดได้ทำไว้ คือ อยู่ที่ระดับ 10,000 – 14,000 บาท ต่อ ครอบครัว ต่อเดือน และเมื่อทำการศึกษาจากแบบสอบถามพบว่า ระดับรายได้ของประชาชนส่วนใหญ่จะเป็นระดับรายได้ที่ คงที่ หรือไม่ได้เปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น หรือลดลง

นอกจากนี้ผลจากการศึกษาด้านที่อยู่อาศัยพบว่าประชาชนมีที่อยู่อาศัยเป็นของตัวเองหรือเป็นเจ้าของบ้านเอง เพียง 40 ครัวเรือน นอกนั้นจะเป็นการเช่าที่อยู่อาศัยจากเจ้าของบ้านและที่ดินโดยตรงและเป็นผู้เช่าช่วง แต่อย่างไรก็ตามลักษณะการถือครองที่อยู่แบบนี้ก็ได้มีมานานมากแล้วจากรุ่นสืบต่อรุ่นมาตั้งแต่เริ่มมีตลาดในยุคแรกๆ

ภาพที่ 4.3 แสดงลักษณะสภาพทางเศรษฐกิจชุมชน

4.4 นโยบายและแผนงานของเทศบาลท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

เมื่อพิจารณาแผนงานของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์พื้นที่ตลาดเก่าสามชุก พบว่ามี 4 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการ คือ เทศบาลตำบลสามชุก มูลนิธิชุมชนไท คณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุก และสำนักงานธนารักษ์พื้นที่สุพรรณบุรี ซึ่งผู้ศึกษาได้ศึกษาข้อมูลจากเอกสารของหน่วยงานและจากการสัมภาษณ์บุคลากรในหน่วยงาน เพื่ออธิบายเกี่ยวกับแผนงานหรือโครงการของหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์พื้นที่ตลาดเก่าสามชุก ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ซึ่งมีรายละเอียดของนโยบายและแผนงานของแต่ละหน่วยงานดังนี้

4.4.1 นโยบายและแผนงานของเทศบาลตำบลสามชุก

จากการศึกษาข้อมูลทั้งด้านปฐมภูมิและทุติยภูมิของเทศบาลตำบลสามชุก ทำให้ทราบว่าเมื่อพิจารณาจากแผนพัฒนาเทศบาลตำบลสามชุก ประจำปี พ.ศ. 2548-2552 ซึ่งรวมถึงพื้นที่ตลาดเก่าสามชุก และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ทำการแยกอธิบายโดยพิจารณาตามหัวข้อของหลักการบริหารจัดการเมืองประวัติศาสตร์ ทั้ง 4 ด้าน ได้ดังนี้

1) ด้านการให้ความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงประวัติศาสตร์ที่ส่งผลต่อเมือง ซึ่งมีประเด็นการพิจารณา 2 ประเด็น คือ 1) พิจารณาว่าหน่วยงานมีแผนงานที่ช่วยในการรักษาหรือสนับสนุนงานช่างฝีมือของท้องถิ่นหรือไม่ และพิจารณาถึงการมีแผนหรือการมีผังเมืองที่คำนึงถึงการรักษาสถานที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในชุมชนหรือไม่ อย่างไร

จากการศึกษาในแผนพัฒนาเทศบาลตำบลสามชุกพบว่ามีเพียงสองโครงการที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการรักษาหรือสนับสนุนให้เกิดการรักษางานช่างท้องถิ่นของชาวตลาดเก่าสามชุกเอาไว้ คือ โครงการจัดงานเทศกาลอาหารอร่อยดีที่สามชุก และโครงการประกวดผลิตภัณฑ์ชุมชน นอกจากนี้จากการสัมภาษณ์บุคลากรในหน่วยงานทำให้ทราบว่าเทศบาลได้นำหัวข้อการอนุรักษ์ชุมชนเข้าประชุมหารือกันในการหาข้อตกลงกันเพื่อพิจารณาการจัดงานอาหารอร่อยดีที่สามชุกที่จะจัดร่วมกันกับชุมชน กลุ่มคณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุก และมูลนิธิชุมชนไท เมื่อ เดือนกรกฎาคม 2547 ซึ่งถือเป็นประเด็นและจุดเริ่มต้นในการให้ความสนใจในความสำคัญต่อพื้นที่ตลาดเก่าของหน่วยงานเทศบาล และเป็นการให้ความสำคัญต่องานช่างฝีมือท้องถิ่น เช่นการทำอาหารแบบสูตรดั้งเดิมของชาวบ้าน แต่ก็มีแค่ด้านเดียวเท่านั้น ในส่วนของช่างฝีมือที่เกี่ยวข้องกับการบูรณะอาคารหรือสิ่งก่อสร้างยังพบว่าไม่มีโครงการที่เกี่ยวข้องแต่อย่างใด สำหรับส่วนของการจัดทำแผนงานหรือผังเมืองที่คำนึงถึงการรักษาสถานที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในชุมชนนั้น ยังไม่พบว่าเทศบาลมีแผนงานดังกล่าวเลย

2) ด้านการให้ความสำคัญต่อการรักษาคุณค่าทางประวัติศาสตร์ชุมชน โดยมี

ประเด็นการพิจารณา 3 ประเด็น คือ ประการแรกในการบริหารจัดการเมืองประวัติศาสตร์จะต้องมีแผนงานหรือโครงการที่เน้นให้ความสำคัญต่อประวัติศาสตร์จนกระทั่งก่อให้เกิดการรักษาความแท้ของมรดกทางวัฒนธรรมเกิดขึ้น ประการที่สอง ลักษณะของการจัดการเมืองประวัติศาสตร์ที่ค่านั้นจะต้องรักษาความสมบูรณ์ทางองค์ประกอบที่มีคุณค่าประวัติศาสตร์ของพื้นที่ให้มีความสัมพันธ์กัน และประการสุดท้ายต้องมีแผนงานที่มีการรักษาสภาพทางกายภาพและระบบกิจกรรมในชุมชนให้มีความต่อเนื่องและเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์

จากการพิจารณาตามแผนพัฒนาเทศบาลพบว่า มีแผนงานของเทศบาลในด้านการส่งเสริมพัฒนาและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้มีการจัดโครงการให้เยาวชนและประชาชนได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนในการรักษาสิ่งแวดล้อม โดยจัดโครงการจัดการขยะชุมชนแบบครบวงจร ด้วยการจัดตั้งธนาคารขยะ การทำปุ๋ยจากขยะย่อยสลายได้ โครงการขยะแลกสิ่งของ จัดให้มีการคัดแยกขยะในครัวเรือน และให้นำขยะที่มีความอันตรายมาแลกแต้ม และยังจัดงานผ้าป่ารีไซเคิลขึ้นตามเทศกาลต่างๆ ด้วย ส่วนโครงการที่เกี่ยวกับการจัดการน้ำเสียก็เช่น โครงการขุดลอกคูคลองหรือท่อระบายน้ำและวางท่อระบายน้ำบ่อบัก โครงการอนุรักษ์แม่น้ำท่าจีนมีการปล่อยสัตว์น้ำในวันสำคัญต่างๆ มีการบำบัดน้ำเสียชุมชน การตรวจวัดคุณภาพน้ำ และรวมถึงโครงการติดป้ายบอกสถานที่ที่มีความสำคัญต่างๆ และจากการสัมภาษณ์บุคลากรในหน่วยงานก็ทราบข้อมูลโครงการดังกล่าวเช่นกัน ทั้งนี้โครงการต่างๆ ที่กล่าวมาถือว่าเป็นผลได้ที่ชุมชนตลาดเก่าได้รับจากแผนงานของเทศบาล ในด้านความสะอาดเรียบร้อยของชุมชนและการมีสิ่งแวดล้อมที่ดี ถือเป็น การเกื้อกูลต่อการอนุรักษ์ชุมชนอีกประการหนึ่ง แม้ว่าในเนื้อหาโครงการหรือแผนงานจะไม่ได้เน้นเพื่อให้เกิดการรักษาโครงสร้างอาคารหรือ บรรยากาศด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชนเก่า เพื่อค้ำึงถึงการเปลี่ยนแปลงมรดกวัฒนธรรมของชุมชนที่อยู่ในพื้นที่ศึกษา และไม่ได้มีผลในการสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนเห็นคุณค่าและรักษาความแท้และความสมบูรณ์ทางประวัติศาสตร์ตลอดจน การการรักษาสภาพทางกายภาพและระบบกิจกรรมในชุมชนให้มีความต่อเนื่องและเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ ก็ตามที แต่ก็ถือว่ามีส่วนช่วยได้บ้างแต่ไม่มีความชัดเจน ทั้งนี้เพราะเทศบาลยังไม่มีผลงานหรือนโยบายใดเลยที่มุ่งเน้นโดยตรง ส่วนแผนงานด้านการอนุรักษ์ฟื้นฟูศิลป วัฒนธรรม ประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น หน่วยงานได้มีโครงการส่งเสริมและจัดงานประเพณีตามวันสำคัญต่างๆ ของทุกปี และโครงการให้การอุดหนุนบำรุงศาสนสถานในพระพุทธศาสนา ซึ่งถือเป็นแผนงานปกติของหน่วยงานเทศบาลทั่วไปที่ต้องมีอยู่แล้ว ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าหน่วยงานเทศบาลสามชุกยังไม่มีแผนงานหรือโครงการที่มีส่วนในการอนุรักษ์ฟื้นฟูศิลป วัฒนธรรม ประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น อย่างจริงจัง

3) พิจารณาด้านกลไกในการนำมาใช้พัฒนาเมืองที่ส่งผลโดยตรงต่อพื้นที่ประวัติศาสตร์ชุมชน โดยได้มีประเด็นการพิจารณา 3 ประเด็น คือ ประเด็นแรก พิจารณาถึงกลไกที่หน่วยงานนำมาใช้นั้นได้ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาเมืองหรือไม่ ประเด็นที่สอง คือกลไกที่นำมาใช้นั้นสนับสนุนให้เกิดความเข้มแข็งและเกิดการพึ่งตนเองหรือไม่ และประเด็นที่สาม คือในการวางแผนชุมชนมีการพิจารณาเรื่องการศึกษาพื้นที่ประวัติศาสตร์หรือไม่ มีการปกป้องพื้นที่หรือไม่

จากการพิจารณาตามแผนพัฒนาพบว่ามีแผนงานที่เกี่ยวข้องทางอ้อมคือ

1. แผนงานด้านส่งเสริมการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคม (แผนพัฒนา

สามปี ของเทศบาลตำบลสามชุก ประจำปี พ.ศ. 2548-2550) โดยมีการจัดทำสื่อในการให้ความรู้และการประชาสัมพันธ์ข่าวสารแก่ประชาชน เช่นหนังสือพิมพ์เทศบาล เอกสารคู่มือเทศบาล ติดตั้งป้ายบอกสถานที่สำคัญ จัดทำเวปไซด์ มีการประชาสัมพันธ์ข่าวสารโดยเสียงตามสาย และผลจากการสัมภาษณ์ได้พบว่าหน่วยงานเทศบาลยังไม่มีการจัดตั้งคณะทำงาน โดยให้ประชาชนเข้าร่วมด้วยในโครงการพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับชุมชนตลาดเก่าเลย มีเพียงแต่ในส่วนของการแจ้งข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานให้ประชาชนทราบ ด้วยสื่อต่างๆดังที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้ประเด็นของการพัฒนาเมืองด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมในส่วนของเทศบาลและประชาชนมีลักษณะการมีส่วนร่วมแบบ การแจ้งข่าวสารให้ประชาชนทราบ และมีส่วนร่วมในลักษณะร่วมจัดกิจกรรมร่วมกันในงานประเพณีหรืองานสำคัญต่างๆ เท่านั้น แต่ไม่ได้มีโครงการหรือแผนงานที่มีวัตถุประสงค์ในการอนุรักษ์ชุมชนตลาดเก่าไว้แต่อย่างใด อีกทั้งยังไม่ได้มีแผนงานที่มุ่งให้เกิดการส่งเสริมคุณค่าทางมรดกวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ชุมชนแบบมีส่วนร่วมเลย

2. แผนงานด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็ก เยาวชนและประชาชน โดย

พบว่ามีโครงการที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาและอนุรักษ์ชุมชน คือโครงการจัดให้มีการประชุมสัมมนาคณะกรรมการชุมชนประจำเดือนทุกเดือน และยังมีโครงการที่ส่งเสริมให้เกิดความรู้และประสบการณ์ให้ประชาชนคือโครงการจัดอบรมและศึกษาดูงานสำหรับคณะกรรมการชุมชนและสมาชิกชุมชน (แผนพัฒนาเทศบาลตำบลสามชุก ประจำปี พ.ศ. 2548-2552) อย่างไรก็ตามจะเห็นว่าแผนงานด้านนี้ที่เทศบาลมีนั้นก็ไม่ได้จำเพาะหรือให้ความสำคัญต่อการอนุรักษ์ชุมชนตลาดเก่าโดยตรงเป็นเพียงแต่ผลพลอยได้จากแผนงานหรือโครงการเท่านั้น

3. แผนงานด้านการส่งเสริมรายได้ให้กับประชาชนท้องถิ่น เทศบาลมีโครงการ

ส่งเสริมอาชีพคือ การจัดให้มีโครงการอบรมผู้ประกอบการหรือจำหน่ายสินค้าตลาดสดน้ำซ้อ โดยมีการแนะนำปรับปรุงตลาดให้น่าซื้อ และการจัดงานมหกรรมอาหารอร่อยดีที่สามชุก โครงการอบรมร้านแต่งผมและเสริมสวยให้แก่ผู้ประกอบการ และโครงการประกวดผลิตภัณฑ์ชุมชน ซึ่ง

โครงการดังกล่าวนี้ถือเป็นโครงการที่มีส่วนในการช่วยรักษาอาชีพดั้งเดิมของประชาชนในชุมชนตลาดเก่าไว้ และส่งเสริมให้เกิดการพึ่งพาตนเองจากการนำทรัพยากรทางมรดกที่สั่งสมมาไว้ให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่ด้วย แม้ว่าในเนื้อหาโครงการหรือแผนงานจะไม่ได้เน้นเพื่อให้เกิดการรักษากิจกรรมที่ค้ำึงถึงการเปลี่ยนแปลงมรดกวัฒนธรรมของชุมชนที่อยู่ในพื้นที่ศึกษาก็ตาม แต่ก็ถือว่ามีส่วนช่วยได้บ้างแม้จะไม่ชัดเจนและมีเนื้อหาที่กว้างมากก็ตาม

และจากการสัมภาษณ์ทราบว่าในส่วนของแผนงาน โดยตรงหรือนโยบายที่มีเนื้อหาโดยตรงเกี่ยวกับการนำวิธีการเพื่อสนับสนุนให้เกิดความเข้มแข็งและเกิดการพึ่งตนเอง ตลอดจนการพิจารณาถึงการจัดทำแผนงานที่มีการศึกษาพื้นที่ประวัติศาสตร์และการปกป้องพื้นที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์นั้น สำหรับหน่วยงานเทศบาลยังไม่มีแผนงานดังกล่าวเลย และไม่พบว่าวิธีการในการจัดการเมืองที่ส่งผลให้เกิดความเข้มแข็งหรือการปกป้องพื้นที่ชุมชนประวัติศาสตร์แต่อย่างใด

4) ด้านวิสัยทัศน์ในการพัฒนาเมืองกับมรดกทางวัฒนธรรม โดยได้มีประเด็นการพิจารณา 4 ประเด็น คือ ประเด็นแรกในการจัดการเมืองประวัติศาสตร์มีกลไกที่ใช้ในการตัดสินใจของชุมชนอย่างไร ประเด็นที่สองมีการใช้การอนุรักษ์มรดกเป็นเครื่องมือในการเกื้อกูลสังคม ประเด็นที่สามคือผลประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการอนุรักษ์ตักชุมชนหรือไม่ และประเด็นสุดท้ายคือมีแผนในการป้องกันความเสี่ยงต่อการสูญเสียมรดกทางวัฒนธรรมหรือไม่อย่างไร

จากแผนพัฒนาเทศบาลพบว่า มีแผนงานที่เกี่ยวข้องในประเด็นที่หนึ่งคือ โครงการจัดทำสื่อเพื่อให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน เช่น เสียงตามสาย การทำเวปไซด์ การทำจดหมายข่าว และการจัดประชุมเป็นต้น เช่นเดียวกับจากการศึกษาด้วยแบบสอบถามในเชิงสัมภาษณ์ และทราบว่าในส่วนของ การสร้างการมีส่วนร่วมและความสามัคคีในชุมชนนั้นทางเทศบาลได้มีการจัดงานประเพณีและจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชนมาโดยตลอด เช่น งานปีใหม่ งานตรุษจีน สงกรานต์ และงานอาหารอร่อยดีที่สามชุก และพบว่าแผนงานเทศบาลมีส่วนเกี่ยวข้องกับวิสัยทัศน์การจัดการเมืองประวัติศาสตร์ในส่วนของประเด็นที่สี่ คือ มีแผนงานเกี่ยวกับการป้องกันบรรเทาสาธารณภัยและความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน แผนงานด้านนี้มีส่วนที่เกี่ยวข้องกับการรักษาด้านกายภาพของชุมชนเป็นหลัก ซึ่งพบว่าหน่วยงานเทศบาลมีโครงการที่เกี่ยวกับการจัดซื้อและก่อสร้างเป็นหลัก เช่นมีการจัดซื้ออุปกรณ์เพื่อการดับเพลิง และการขยายแนวท่อดับเพลิงในชุมชน เป็นต้น ซึ่งถือเป็นแผนงานที่เกี่ยวข้องในการช่วยบรรเทาภัยต่อการเสื่อมสลายทางกายภาพของมรดกวัฒนธรรมของชุมชนเพียงด้านเดียว ส่วนด้านกิจกรรมและด้านการรักษาศิลปกรรมของตัวโครงสร้างอาคารนั้นยังไม่มีแผนงานป้องกันแต่อย่างใด และในส่วนของประเด็นของการส่งเสริม

ให้เกิดผลประโยชน์จากโครงการอนุรักษ์ให้ตกสู่ชุมชนนั้นก็ยังไม่มีนโยบายหรือไม่ปรากฏวิสัยทัศน์ของการพัฒนาแต่อย่างใด

4.4.2 นโยบายและแผนงานของคณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุก

ในการดำเนินงานที่ผ่านมาและนโยบายของหน่วยงานที่มีอยู่ในปัจจุบันในส่วนที่มีความเกี่ยวข้องกับโครงการอนุรักษ์ตลาดเก่าสามชุกนั้น ผู้ศึกษาได้รวบรวมโดยวิเคราะห์จากเอกสารและจากการสัมภาษณ์บุคลากรของหน่วยงานและแยกออกมานำเสนอตามประเด็นของหลักการบริหารจัดการเมืองประวัติศาสตร์ดังนี้

1. ด้านการให้ความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์ที่ส่งผลต่อเมือง ซึ่งจะกล่าวถึงประเด็นของการรักษางานช่างท้องถิ่นและการวางแผนหรือผังเมืองที่คำนึงถึงการรักษาคุณค่าทางประวัติศาสตร์เมือง โดยพบว่ากลุ่มคณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกได้นำประเด็นการอนุรักษ์ตลาดเก่าสามชุกเข้าในที่ประชุมเมื่อ ปี พ.ศ. 2545 และทำการรื้อฟื้นงานช่างท้องถิ่นที่มีในชุมชนตลาดเก่าขึ้นมาให้ประชาชนทั่วไปได้ทราบ จนกระทั่งได้มาทั้งหมด 13 ประเภท ทั้งที่ยังมีการประกอบกิจกรรมอยู่และได้เลิกกิจการแล้ว ซึ่งได้แก่ งานช่างแกะสลักไม้ งานช่างศิลป์ งานช่างฝีมือการประดิษฐ์ดอกไม้ งานช่างถ่ายภาพแบบโบราณ งานช่างไม้เฟอร์นิเจอร์ งานช่างทำอาหารโบราณ ช่างทำเครื่องดัดแบบดั้งเดิม ช่างตัดเย็บ ช่างทอผ้า ช่างจักรสาน ช่างตีเหล็ก ช่างทำเครื่องเงินเครื่องทอง และช่างบัดกรี ทั้งที่ยังมีการประกอบกิจกรรมอยู่และได้เลิกกิจการแล้ว ซึ่งได้แก่ งานช่างแกะสลักไม้ งานช่างศิลป์ งานช่างฝีมือการประดิษฐ์ดอกไม้

โดยจากการศึกษาแผนงานของคณะกรรมการพัฒนาตลาดพบว่าหน่วยงานใดมีแผนงานเกี่ยวกับการส่งเสริมอาชีพและงานช่างฝีมือท้องถิ่น คือ โครงการมหกรรมอาหารอร่อยดีที่สามชุก(พ.ศ. 2547) ที่ช่วยในการส่งเสริมการขายและและเป็นการสนับสนุนงานฝีมือด้านการปรุงอาหารของประชาชนพื้นถิ่นในตลาดสามชุกให้เป็นที่รู้จัก มีชื่อเสียง และมีความน่าสนใจเชิญชวนให้ต้องการเข้ามาจับจ่ายซื้อหามากขึ้น คนทำขายมีกำลังใจที่จะสืบสานงานทำอาหารขายของตน อีกทั้งยังช่วยให้เจ้าของฝีมือการทำอาหารเกิดความภูมิใจต่ออาชีพและฝีมือของตนอีกด้วย นอกจากนี้ยังมีการส่งเสริมงานช่างเก่าแก่โดยการจัดทำประวัติงานช่างในตลาดและความเป็นมาของช่างในตลาดไว้เพื่อการเผยแพร่แก่ผู้คนทั่วไป และส่งเสริมให้แหล่งที่ทำงานของช่างเป็นพิพิธภัณฑ์เชิงวิถีชีวิต เพื่อให้ประชาชนทั่วไปที่สนใจหรือนักท่องเที่ยวได้ทำความรู้จักและได้เห็นคุณค่าและเกิดความภาคภูมิใจต่อท้องถิ่น เช่น การจัดทำผังชุมชนที่แสดงจุดที่มีงานช่างหรือมีกิจกรรมและมีโครงสร้างที่มีลักษณะที่สำคัญหรือมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ไว้ ดังภาพที่ 4.1 อีกทั้งยังทำการปรับปรุงบ้านขุนจ่างจินารักษ์เป็นพิพิธภัณฑ์แหล่งเรียนรู้และศูนย์ข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (พ.ศ. 2546) จัดทำประวัติศาสตร์เมือง นำเสนอภาพเก่าเล่าขานโดยผู้สูงอายุในชุมชน มีการจัดกิจกรรมทำความสะอาดตลาดร้อยปีร่วมกัน มีนโยบายและแผนงานในการ

ปรับปรุงอาคารไม้เก่าบริเวณซอย 1 และซอย 2 ให้อยู่ในสภาพที่แข็งแรงและสวยงามในเชิงอนุรักษ์ ดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมชุมชนอย่างต่อเนื่อง และกิจกรรมส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อให้เกิดการอนุรักษ์และสร้างความรู้ความสนใจให้ประชาชนทุกกลุ่ม (เป็นโครงการที่จะดำเนินการในปี 2548) อีกทั้งยังประสานงานกับองค์กรภายนอกเช่น มูลนิธิชุมชนไท การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย หน่วยงานราชการและภาคเอกชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และส่งเสริมการท่องเที่ยวอีกด้วย จึงถือได้ว่าหน่วยงานมีการวางแผนจัดการชุมชนของตนโดยให้ความสำคัญและคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์ ทั้งทางด้านการรักษางานช่างหรือระบบกิจกรรมที่เป็นคุณค่าที่จับต้องไม่ได้และคำนึงถึงการรักษาคุณค่าทางกายภาพของประวัติศาสตร์เมืองด้วย

ภาพที่ 4.4 แสดงแผนที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ของตลาดเก่าสามซึก

ที่มา : จากการอนุเคราะห์ข้อมูลของคณะกรรมการพัฒนาตลาดสามซึก, 2547

2. ด้านการให้ความสำคัญต่อการรักษาคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของชุมชน โดยพิจารณาจาก การรักษาความแท้ ความสมบูรณ์ และความสัมพันธ์ทางด้านความต่อเนื่องทางประวัติศาสตร์

โดยจากการศึกษาแผนงานและการสัมภาษณ์พบว่า หน่วยงานคณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกมีแผนงาน โครงการที่ส่งผลให้เกิดความเท่าเทียม ความสมบูรณ์และความต่อเนื่องทางประวัติศาสตร์ คือ การจัดกิจกรรมทำความสะอาดร้อยปีร่วมกัน จัดงานมหกรรมอาหารอร่อยดีที่สามชุก จัดทำประวัติศาสตร์เมืองโดยใช้ภาพเก่าเป็นการช่วยในการเล่าเรื่อง และได้นำอาคารที่มีเอกลักษณ์ทางยุคสมัยในชุมชนมาปรับปรุงใช้เป็นพิพิธภัณฑ์ คือพิพิธภัณฑ์บ้านขุนจันทน์ เพื่อการสานต่อประวัติศาสตร์ให้ต่อเนื่อง ไปถึงเยาวชนรุ่นหลังได้ศึกษาเรียนรู้ประวัติศาสตร์ชุมชน และเป็น การสร้างคุณค่าให้กับอาคารเก่าที่ไม่มีการใช้งานให้กลับมีชีวิตขึ้นมาได้ นอกจากนี้ยังมีโครงการ หรือแผนงานที่หน่วยงานกำลังดำเนินการอยู่อีกหลายอย่าง ที่เป็นการส่งเสริมให้เกิดการรักษาความเท่าเทียม ความสมบูรณ์ และความต่อเนื่องทางประวัติศาสตร์ไว้ คือ โครงการปรับปรุงอาคารไม้เก่าที่เป็นเอกลักษณ์ชุมชน บริเวณ ซอย 1 และ ซอย 2 ให้มีความสวยงามแข็งแรง ซึ่งถือว่าเป็นโครงการที่ช่วยรักษาความเท่าเทียมของชุมชนเอาไว้อย่างยิ่ง และยังมีโครงการสร้างมัคคุเทศน์น้อยที่ทำอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นการปลูกจิตสำนึกและช่วยสร้างบุคคลากรด้านสืบสานความรู้ทางประวัติศาสตร์ของชุมชน ได้เป็นอย่างดี และจัดให้มีการศึกษาดูงาน พิพิธภัณฑ์ ชุมชน เพื่อสร้างแนวคิดและสร้าง ประสิทธิภาพในการทำงาน ให้แก่สมาชิกและประชาชน เป็นการสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนได้ตระหนักและเกิดแนวคิดในการนำความรู้มาใช้พัฒนาท้องถิ่นของตนอีกด้วย และการสร้างแรงจูงใจในการรักษาสภาพแวดล้อมของหน่วยงานอีกอย่างหนึ่งก็คือ จัดเงินรางวัลให้แก่เยาวชนที่มีผลงานสร้างสรรค์เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมชุมชนให้มีความสวยงาม และมีการจัดให้มีการวาดภาพเมืองเก่าที่อยากเห็น ในจินตนาการของเด็ก มีการจัดบอร์ดประวัติศาสตร์ท้องถิ่น จัดให้มีการแรลลี่จักรยานชมประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ซึ่งเป็นการกระตุ้นให้ประชาชนในพื้นที่เกิดความภาคภูมิใจในชุมชนของตน

จากแผนงาน โครงการและกิจกรรมทั้งหมดของหน่วยงานคณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกที่ได้ดำเนินการมาแล้วและกำลังดำเนินการอยู่ในขณะนี้ ถือว่ามีส่วนช่วยในการรักษาความเท่าเทียม ความต่อเนื่องและความสมบูรณ์ของประวัติศาสตร์ได้บ้าง

3. ด้านการใช้กลไกในการพัฒนาเมืองที่ส่งผลโดยตรงต่อพื้นที่ประวัติศาสตร์ชุมชน ซึ่งประเด็นที่ต้องพิจารณาคือ การนำการมีส่วนร่วมเข้ามาใช้ การส่งเสริมให้เกิดการพึ่งตนเอง และการนำคุณค่าทางประวัติศาสตร์มาใช้วางแผนเมือง

จากข้อมูลการสัมภาษณ์และการศึกษาจากแผนงานพบว่าคณะกรรมการพัฒนาตลาดนำการมีส่วนร่วมเข้ามาใช้ในการจัดการชุมชน โดย มีการจัดตั้งคณะกรรมการทำงานที่เกี่ยวกับโครงการพัฒนาชุมชนที่มาจากประชาชนภายในชุมชนของตน ซึ่งถือเป็นการบริหารจัดการเมืองแบบพึ่งตนเองของประชาชนที่มาจากทำให้ประชาชนได้ปกครองตนเองอย่างที่สุด และในการแจ้งข้อมูลข่าวสารการพัฒนาชุมชนทุกครั้งก็มีการแจ้งข่าวให้ประชาชนในพื้นที่รับทราบตลอดมา โดยมี

สื่อที่ได้จัดทำขึ้นคือ การทำจดหมายเวียน การจัดประชุมชุมชน การทำแผ่นพับเผยแพร่ความรู้ การติดประกาศ การแจกใบปลิว และการแจ้งแก่ผู้นำชุมชนให้ทราบ รวมทั้งมีการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานหรือการพัฒนาท้องถิ่นในรูปแบบต่างๆ คือ การแจ้งข่าวสารทางสื่อต่างๆ การสำรวจความคิดเห็นประชาชน โดยการใช้แบบสอบถาม การประชุมหารือกับประชาชนในการหาข้อตกลงร่วมกัน การร่วมจัดกิจกรรมในชุมชน การเปิดโอกาสให้มีการตั้งตัวแทนประชาชนหลายฝ่ายเข้ามาเป็นคณะกรรมการการพัฒนาชุมชน และการส่งเสริมองค์ความรู้แก่ประชาชนโดยการจัดอบรมความรู้ด้านต่างๆ ให้

นอกจากนี้หน่วยงานยังให้ความสนใจและรับรู้ถึงการจัดตั้งกลุ่มทางอาชีพในชุมชน เช่น ทราบว่าในชุมชนมีกลุ่มพ่อค้าแม่ค้าเกิดขึ้น และมีการสนับสนุนและจัดตั้งกลุ่มในรูปแบบสหกรณ์ เช่นกลุ่มออมทรัพย์ โดยการรวมตัวกันของชาวบ้านทั้งทุนและแรงงานเพื่อทำงานเกี่ยวกับการผลิตสินค้าของฝากขายแก่นักท่องเที่ยวและมีการแบ่งผลกำไรกันในปลายปี และเพื่อให้สมาชิกในกลุ่มได้มีเงินสำรองเพื่อเรียกใช้ในสภาวะฉุกเฉินได้ โดยที่ในประเด็นนี้หน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องไม่ค่อยจะรับทราบหรือไม่ได้เข้ามาสนับสนุนกัน แม้แต่หน่วยงานเทศบาลเองยังไม่ทราบว่าในชุมชนตลาดเก่านี้มีกลุ่มอะไรบ้าง

ในส่วนของการมีแผนงานหรือโครงการที่สร้างความร่วมมือในการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น ทางคณะกรรมการฯ ได้จัดให้บ้านของชาวบ้านชุมชนเป็นพิพิธภัณฑ์ทางวิถีชีวิตในตัวโดยไม่ต้องเปลี่ยนแปลงอะไรเลย และได้มีการส่งเสริมให้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว และสนับสนุนการขาย ผลงานที่มีการทำแบบดั้งเดิมในตลาดให้เป็นเอกลักษณ์ใช้เป็นที่ระลึกของที่ระลึกในการมาท่องเที่ยวสามชุกได้ ถือเป็น การนำเอกลักษณ์ชุมชนมาสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนได้ด้วย จากที่ได้ศึกษาโครงการและแผนงานของหน่วยงานเองพบว่ามี การวางแผนการพัฒนาคุณค่าทางประวัติศาสตร์ชุมชนมากกว่าหน่วยงานอื่นๆ แต่อย่างไรก็ตามทางคณะกรรมการฯ เองยังคิดว่าในปัจจุบันการดำเนินงานดังกล่าวยังไม่เพียงพอและยังไม่มีประสิทธิภาพมากพอ เนื่องจากการที่สังคมมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาการยึดถือปัจจัยทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวยังคงไม่เพียงพอชุมชนควรที่จะอยู่ได้ด้วยตนเองมากกว่าการพึ่งพาการท่องเที่ยว

4. ด้านวิสัยทัศน์ในการพัฒนาเมืองกับมรดกทางวัฒนธรรม โดยมีประเด็นที่พิจารณา คือ การมีวิธีการในการหาข้อตกลงในการตัดสินใจต่อการพัฒนาชุมชนให้ได้ผลสำเร็จ การนำหลักการอนุรักษ์เข้ามาใช้ในการถือฤกษ์มงคล ประโยชน์ที่ได้จากการอนุรักษ์ที่ตกสู่ชุมชน และแผนการป้องกันความเสียหายต่อมรดกทางวัฒนธรรม

เมื่อทำการศึกษาจากแผนงานและการสัมภาษณ์หน่วยงาน พบว่า หน่วยงานมีวิธีการที่ใช้ในการหาข้อตกลงต่อการพัฒนาชุมชน โดย เริ่มจากการจัดทำสื่อเพื่อการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของหน่วยและของโครงการพัฒนาที่เกิดขึ้นในชุมชน อาทิเช่น แผ่นพับ ใบปลิว จดหมายข่าว การติด

ประกาศ การจัดประชุม การทำวิดีโอ และวีซีดี ความรู้เพื่อแจกจ่ายประชาชนหรือหน่วยงานอื่นๆ เป็นต้น และมีการจัดประชุมสัมมนาาร่วมกันกับหน่วยงานอื่นๆ ในสังคมและในส่วนของงานอนุรักษ์ด้วย นอกจากนี้ยังมีการร่วมจัดกิจกรรมต่างๆ ตามโอกาสสำคัญและประเพณีตลอดมา เช่น เทศกาล ปีใหม่ ตรุษจีน สงกรานต์ และงานอาหารอร่อยดีที่สามชุก ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการเกื้อกูลกันในสังคม อีกทั้งกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ ที่ได้จัดขึ้น อาทิเช่น การนำบ้านขุนจ่านองมาใช้ประโยชน์ต่อส่วนรวม เป็นการสร้างแหล่งเรียนรู้ทางสังคม ซึ่งมาจากผลของการอนุรักษ์อาคารที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ เป็นต้น นอกจากนี้หน่วยงานยังมีนโยบายในการบรรเทาสาธารณภัยและป้องกันการเสื่อมสลายทางประวัติศาสตร์ชุมชน เช่น การจัดตั้งกลุ่มอาสาป้องกันอัคคีภัย นโยบายส่งเสริมให้เกิดการอนุรักษ์โครงสร้างอาคารเก่าแก่ของตลาด และการจัดกิจกรรมที่เป็นการส่งเสริมศิลปะและประเพณีท้องถิ่นเรื่อยมา รวมทั้งอีกหลายอย่างที่ได้นำมาในข้างต้น แต่อย่างไรก็ตามหน่วยงานเองยังขาดการมีแผนงานในการป้องกันมรดกทางวัฒนธรรมที่อาจจะติมาจากกลุ่มนักท่องเที่ยวต่างถิ่นที่นำคิดตัวเข้ามา ซึ่งอาจจะค่อยๆ แทรกเข้ามากลืนวัฒนธรรมและประเพณีดั้งเดิมของชุมชนในระยะยาวได้ หรือยังขาดการวางแผนการป้องกันพื้นที่ที่อาจเกิดจากการท่องเที่ยว เช่น แผนรองรับปริมาณขยะ หรือบริการสาธารณะเช่น ห้องน้ำสาธารณะ และการบำรุงรักษา เนื่องจากปัจจุบันรายได้ของส่วนรวมเพื่อการจัดทำสื่อความรู้ และบำรุงรักษาสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นสาธารณะเช่น พิพิธภัณฑ์บ้านขุนจ่านอง มาจากเงินบริจาคของนักท่องเที่ยว และการขายของเล็กๆ น้อยๆ เท่านั้น

อย่างไรก็ตามจากแผนงานต่างๆ ของหน่วยงานคณะกรรมการพัฒนาตลาดที่ผ่านมา หน่วยงานเองได้มีการประเมินงานของหน่วยงานซึ่งมีผลที่ได้จากการดำเนินงานที่ผ่านมาคือ

1. ด้านจิตสำนึก : ประชาชนในชุมชนมีสำนึกรักบ้านเกิดที่ตื่นร่วมกันอนุรักษ์ และมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อนักท่องเที่ยว และได้ปลูกจิตสำนึกให้เยาวชนได้เห็นคุณค่าต่อประวัติศาสตร์ชุมชนมากขึ้น มีการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ มากขึ้น เช่น โครงการวาดภาพชุมชนในฝัน โครงการมัคคุเทศก์น้อย โครงการแรลลี่จักรยานชมประวัติศาสตร์ เป็นต้น
2. ด้านการศึกษาให้ความรู้ : เกิดองค์ความรู้ด้านประวัติศาสตร์และภูมิปัญญาท้องถิ่น การพัฒนาและการทำงานอย่างมีส่วนร่วมของประชาชน และเป็นแหล่งเรียนรู้ให้แก่ชุมชน นักศึกษา และองค์กรอื่นๆ ที่สนใจเข้ามาศึกษา ตลอดจนส่งผลให้สื่อมวลชน และสื่อต่างๆ สนใจนำไปเผยแพร่จนเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป
3. ด้านสิ่งแวดล้อม : พื้นที่ชุมชนและตลาดสะอาดขึ้น
4. ด้านสังคม เศรษฐกิจ : เกิดความสามัคคีขึ้นในชุมชน และเกิดการมีส่วนร่วม

ในการพัฒนาชุมชน มีผู้คนเข้ามาซื้อของ เยี่ยมชมตลาดมากขึ้น ส่งผลให้เศรษฐกิจดีขึ้น ชุมชนเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้มากขึ้น บุคคลในชุมชน โดยเฉพาะผู้สูงอายุมีความสุข และมีชีวิตชีวามากขึ้น (เอกสารรายงานประจำปี 2548, คณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุก)

4.4.3 นโยบายและแผนงานของมูลนิธิชุมชนไทที่เกี่ยวข้อง

การเข้ามาของมูลนิธิชุมชนไทในพื้นที่ศึกษาคือ เริ่มจากการที่ชุมชนตลาดเก่าสามชุกเอง ได้มีการรวมตัวกันของประชาชนกลุ่มหนึ่งเพื่อหาทางแก้ไขปัญหาเรื่องที่อยู่อาศัยที่จะต้องถูกเจ้าของที่ดินหรือเพื่อสร้างอาคารพาณิชย์ใหม่และปัญหาการค้าในตลาดเก่าชบเซา และได้มีการประชุมเพื่อหาทางออกจนกระทั่งเห็นชอบร่วมกันที่จะอนุรักษ์ชุมชนขึ้น ต่อมาในปี 2546 ชุมชนตลาดเก่าสามชุก ได้รับเลือกให้เป็น 1 ใน 12 เมืองนำร่อง โครงการปฏิบัติการชุมชนและเมืองนำอยู่ของมูลนิธิชุมชนไท โดยได้รับเงินสนับสนุนจาก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

ดังนั้นงานของมูลนิธิชุมชนไทที่เกี่ยวข้องคือ โครงการปฏิบัติการชุมชนและเมืองนำอยู่ ซึ่งมุ่งหมายให้เกิดวิธีการที่จะนำไปสู่ความสำเร็จของการทำงานโดยคณะกรรมการระดับเมืองและภาคให้เกิดกระบวนการในการวางแผนพัฒนาเมืองที่มีส่วนร่วมจากองค์กรท้องถิ่น โดยพัฒนางานในระบบกิจกรรมไปสู่ระดับนโยบาย และเผยแพร่ความรู้สู่สาธารณะอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ซึ่งมีพื้นที่ในการดำเนินการทั้งเมืองเดิมและเมืองใหม่ในระยะ 2 ปี รวมทั้งสิ้น 18 จังหวัด โดยหนึ่งในโครงการดังกล่าว นี้รวมทั้งพื้นที่ตำบลสามชุกด้วย โดยหน่วยงานเองได้จัดส่งเจ้าหน้าที่มาแนะนำวิธีการดำเนินการในกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและสนับสนุนงบประมาณมาดำเนินการ จัดศึกษาฐานเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ประสบการณ์ในการทำงานเมืองนำอยู่จากพื้นที่โครงการนำร่องต่างๆ จัดประชุมสัมมนาในระดับเมืองเพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการฯ และร่วมกันค้นหากิจกรรมนำร่อง และจัดทำกิจกรรมให้สามารถเป็นกิจกรรมนำร่องในการสร้าง กระบวนการมีส่วนร่วมให้เกิดรูปธรรม ติดตามและสนับสนุนการดำเนินงานของคณะทำงานในพื้นที่ พัฒนากิจกรรมในการทำงานขององค์กรให้นำไปสู่การเป็นนโยบายระดับเมือง เช่น การจัดประชุมสัมมนาระดับเมือง เพื่อให้เกิดการนำเสนอปัญหาต่างๆ สู่สาธารณะให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้เข้ามาบริหารจัดการแก้ไขปัญหา (จากการสัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่โครงการเมืองนำอยู่ของมูลนิธิชุมชนไท , กรกฎาคม 2547)

นอกจากนี้ยังมีแผนงานและนโยบาย รวมถึงความคิดเห็นและการรับรู้เกี่ยวกับพื้นที่โครงการที่ได้จากข้อมูลแบบสอบถามเชิงสัมภาษณ์ของมูลนิธิชุมชนไท ในด้านต่างๆ อีกดังนี้

1. ด้านการรับรู้และให้ความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์ที่ส่งผลต่อเมือง

โดยพบว่ามูลนิธิฯ ได้เคยนำประเด็นของการอนุรักษ์สามชุกเข้าสู่ที่ประชุม ตั้งแต่ในปี พ.ศ. 2546 ซึ่งเป็นจุดเริ่มของการให้ความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงประวัติศาสตร์ของตลาดเก่าสามชุก และในการประชุมนี้หน่วยงานได้รู้จักงานช่างฝีมือท้องถิ่นของชุมชน และมีส่วนในการสร้างโครงการที่เป็นการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น กับประชาชน ด้วยการร่วมกันประชุมหารือเพื่อค้นหาจุดเด่นและเอกลักษณ์ของชุมชนออกมาเพื่อใช้เป็นสิ่งดึงดูดผู้คนภายนอกและสร้างความภูมิใจของคนภายในพื้นที่ โดยเฉพาะการค้นหางานช่างที่มีในชุมชน การนำเอกลักษณ์ทางช่างและอาชีพ โดยจัดให้บ้านเก่าและการค้าขายเก่าๆ ที่ประกอบกรอยู่จนถึงปัจจุบันเป็นพิพิธภัณฑ์ทางวิถีชีวิต ซึ่งที่กล่าวมาทำให้ทราบว่าหน่วยงานได้มีแนวคิดและนโยบายเกี่ยวกับการให้ความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงประวัติศาสตร์

2. ด้านการให้ความสำคัญต่อการรักษาคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของชุมชน

จากการสัมภาษณ์หน่วยงานพบว่า มูลนิธิฯ ยังไม่มีแผนงานหรือ นโยบายที่ชัดเจนในการส่งเสริมหรือรักษาคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของชุมชนมีเพียงกิจกรรมที่เกี่ยวข้องบ้าง เช่นการร่วมกันค้นหาเอกลักษณ์ทางงานช่างและการนำบ้านและร้านค้าเก่าแก่มาร่วมโครงการท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิต และมีกิจกรรมที่รักษาหรือส่งเสริมสภาพแวดล้อมของชุมชนตลาดเก่าสามชุกโดยการรณรงค์ให้มีการแยกขยะเพื่อนำมาบริจาคในงานผ้าป่ารีไซเคิล และการอบรมเด็กนักเรียนในเรื่องของการรักษาแม่น้ำลำคลอง สำหรับการสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนได้ตระหนักถึงคุณค่าในการรักษาความสมบูรณ์ทางประวัติศาสตร์นั้น มูลนิธิฯ ร่วมกับกลุ่มคณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกในการจัดให้มีการศึกษาดูงานนอกพื้นที่ในชุมชนที่มีสภาพแวดล้อมเป็นเมืองเก่าและมีการจัดการอาคารเก่า และสภาพแวดล้อมที่สวยงามและคงคุณค่าทางประวัติศาสตร์เอาไว้ เพื่อสร้างแรงบันดาลใจแก่ประชาชนในการพัฒนาชุมชนของตนเอง สำหรับอุปสรรคที่มูลนิธิฯ เห็นว่ายังเป็นข้อจำกัดในการพัฒนาพื้นที่ตลาดเก่าแห่งนี้ คือ การที่ชุมชนยังไม่มีรูปแบบที่ชัดเจนในการรักษาลักษณะโครงสร้างอาคารที่มีคุณค่าไว้ อีกทั้งยังขาดเงินทุนในการดำเนินการให้สำเร็จในเร็ววัน รวมถึงยังขาดการร่วมกันทำงานของหน่วยงานที่มาจากภาครัฐและประชาชนอย่างจริงจัง

3. ด้านการใช้กลไกในการพัฒนาเมืองที่ส่งผลโดยตรงต่อพื้นที่ประวัติศาสตร์

ของชุมชน

จากการศึกษาพบว่าในประเด็นของการใช้วิธีการด้านการมีส่วนร่วมของหน่วยงานมูลนิธิชุมชนไท คือเมื่อมีโครงการพัฒนาชุมชนเข้ามามูลนิธิฯ ได้มีลักษณะของการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนกับประชาชนในรูปแบบ การแจ้งข้อมูลข่าวสารให้ทราบ การประชุมหารือกับประชาชน การร่วมกิจกรรมกับชุมชน เป็นต้น แต่ยังไม่มีการจัดตั้งคณะทำงานจากชุมชนเข้ามาร่วมทำงานในกรณีที่มีโครงการเกี่ยวกับการพัฒนาตลาดสามชุกแต่อย่างใด และทางหน่วยงานมีส่วนร่วมในการจัดให้บ้านเก่าและการค้าขายเก่าๆ ที่ประกอบกรอยู่จนถึงปัจจุบันเป็นพิพิธภัณฑ์

ทางวิถีชีวิตซึ่งเป็นผลให้เกิดการใช้จ่ายหรือการใช้บริการตลาดเพิ่มขึ้นจากการท่องเที่ยวของคนภายนอก ทำให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น แต่อย่างไรก็ตามทางมูลนิธิเองก็ยังไม่ถือว่าเพียงพอต่อความต้องการทางเศรษฐกิจในชุมชน เนื่องจากสังคมเปลี่ยนแปลงไปทุกขณะดังนั้นจำเป็นต้องเตรียมพร้อมหรือพัฒนาความรู้และวิธีการที่จะทำให้ชุมชนอยู่ได้ด้วยตนเองต่อไป ทั้งนี้ก็ยังถือได้ว่าหน่วยงานมีแนวทางในการพัฒนาชุมชนที่มาจากการศึกษาพื้นฐานทางประวัติศาสตร์ของชุมชนก่อน แต่ก็ยังไม่มีแผนงานหรือนโยบายที่เป็นการรักษาพื้นที่ทางประวัติศาสตร์ชุมชนไว้อย่างชัดเจน

4. ด้านวิสัยทัศน์ในการพัฒนาเมืองกับมรดกทางวัฒนธรรม

จากการสัมภาษณ์พบว่าหน่วยงานมีกลไกที่ใช้ในการหาข้อตัดสินใจของชุมชนโดยการจัดประชุมชุมชนและร่วมหารือและเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นและค้นหาปัญหาในชุมชนร่วมกัน แล้วระดมความคิดเห็นในการแก้ไขปัญหาในชุมชน และในแง่ของเครื่องมือที่ช่วยให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมก็คือ หน่วยงานได้จัดทำสื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและให้ความรู้แก่ประชาชนโดยจัดทำแผ่นพับ จดหมายข่าว การจัดทำวิดีโอ ซีดีความรู้ และแนะนำตลาดเก่าสามชุก ตลอดจนการจัดประชุมชุมชน ซึ่งถือเป็นวิสัยทัศน์ในการพัฒนางานที่เกี่ยวกับการรักษามรดกทางวัฒนธรรมของตลาดสามชุกอีกวิธีการหนึ่ง และหน่วยงานยังมีกิจกรรมที่จัดร่วมกับชุมชนและหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องเช่นการจัดงานอาหารอร่อยดีที่สามชุก ซึ่งเป็นผลให้เกิดการเกื้อกูลกันขึ้นในสังคม และการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวยังส่งผลต่อสภาพเศรษฐกิจของชุมชนด้วย แต่ทั้งนี้และทั้งนั้นในส่วนของมูลนิธิเองยังไม่มีแผนงานหรือโครงการที่เป็นการป้องกันการเสื่อมสลายทางประวัติศาสตร์ชุมชนอย่างชัดเจนพอ

ตารางที่ 4.10 สรุปนโยบายและแผนงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการพิจารณาตาม
หลักการบริหารจัดการเมืองประวัติศาสตร์

ประเด็นการพิจารณาตามหลักการ บริหารจัดการเมืองประวัติศาสตร์	นโยบายและแผนงานหรือโครงการที่ เกี่ยวข้อง	หน่วยงานที่รับผิดชอบ		
		เทศบาล	คณะกรรมการ พัฒนาตลาดฯ	มูลนิธิชุมชนไท
<p>1. พิจารณาการเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์ที่ส่งผลต่อเมือง</p> <p>1.1 พิจารณาถึงการรักษาหรือสนับสนุนด้านฝีมือช่างท้องถิ่น</p> <p>1.2 พิจารณาถึงการมีแผนหรือผังเมืองที่ช่วยรักษาพื้นที่ทางประวัติศาสตร์</p>	<ul style="list-style-type: none"> - โครงการมหรรมอาหารอร่อยที่ สามชุก - โครงการประกวดผลิตภัณฑ์ - การจัดประชุมชุมชนเพื่อระดมความคิดเห็นหาเอกลักษณ์ชุมชนและงานช่างในพื้นที่เพื่อส่งเสริมด้านกิจกรรมชุมชน - โครงการส่งเสริมบ้านที่มีกิจกรรมการค้าและงานช่างเก่าแก่ในชุมชนมาใช้เป็นจุดเชื่อมชมวิถีชีวิตดั้งเดิมที่เหลืออยู่ในปัจจุบัน รวมทั้งจัดทำผังการท่องเที่ยวแสดงจุดที่มีความสำคัญทางงานช่างและมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ในชุมชน 	<p>X</p> <p>X</p>	<p>X</p> <p>X</p> <p>X</p>	<p>X</p> <p>X</p> <p>X</p>
<p>2. พิจารณาด้านคุณค่าประวัติศาสตร์เมือง</p> <p>2.1 มีการจัดการที่รักษาความแท้</p> <p>2.2 มีการรักษาความสมบูรณ์ทางประวัติศาสตร์</p> <p>2.3 มีการรักษาความต่อเนื่องทางประวัติศาสตร์</p>	<ul style="list-style-type: none"> - โครงการทำความสะอาดเก่าร้อยปี - โครงการปรับปรุงบ้านบ้านขุนจันจักษ์ ให้เป็นพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ - การจัดอบรมประชาชนพร้อมศึกษาดูงานด้านอนุรักษ์นอกพื้นที่ ซึ่งเป็นการสร้างความสมบูรณ์และความต่อเนื่องทางประวัติศาสตร์ของชุมชน - โครงการบูรณะบ้านในซอย 1-2 ที่มีเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมเก่าแก่ในชุมชนให้คงอยู่ต่อไป 		<p>X</p> <p>X</p> <p>X</p> <p>X</p>	<p>X</p> <p>X</p> <p>X</p>
<p>3. พิจารณาการใช้กลไกในการพัฒนาเมืองที่ส่งผลต่อชุมชนประวัติศาสตร์</p> <p>3.1 ทำให้เกิดการมีส่วนร่วม</p> <p>3.2 ส่งเสริมให้เกิดการพึ่งตนเอง</p> <p>3.3 ในแผนการพัฒนา มีการนำคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของชุมชนมากำหนดแนวทางการพัฒนา</p>	<ul style="list-style-type: none"> - โครงการประกวดผลิตภัณฑ์ชุมชน - โครงการมหรรมอาหารอร่อยที่สามชุก - การแจ้งข่าวสาร โดยใช้สื่อต่างๆ และจัดประชุมประชาชนทุกครั้งที่มีความคืบหน้าในโครงการพัฒนาต่างๆในชุมชน ตลอดจนจัดประชุมชุมชนทุกเดือนและการจัดอบรมศึกษาดูงานของคณะกรรมการและสมาชิกชุมชน - แผนงานที่นำจุดเด่นของอาคารเก่ามาปรับปรุงและส่งเสริมเพื่อการท่องเที่ยวร่วมกับหน่วยงานอื่นๆ เป็นการสร้างรายได้ 	<p>X</p> <p>X</p> <p>X</p>	<p>X</p> <p>X</p> <p>X</p>	<p>X</p> <p>X</p>

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

ประเด็นการพิจารณาตามหลักการ บริหารจัดการเมืองประวัติศาสตร์	นโยบายและแผนงานหรือโครงการที่ เกี่ยวข้อง	หน่วยงานที่รับผิดชอบ		
		เทศบาล	คณะกรรมการ พัฒนาตลาดฯ	มูลนิธิชุมชนไท
	<ul style="list-style-type: none"> - มีการจัดกิจกรรมการทำความสะอาดชุมชนร่วมกัน - มีการจัดประชุมชุมชนเพื่อหาแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาตลาด - มีการรวมกลุ่มหรือก่อตั้งกลุ่มในชุมชนเพื่อการพัฒนาตลาดของตนเอง และส่งเสริมการตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อกิจกรรมสร้างรายได้ เช่น การผลิตสินค้าเพื่อขายเป็นที่ระลึกแก่นักท่องเที่ยว เป็นต้น ช่วยให้พึ่งพาตนเองได้ในสังคม - มีการนำคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของพื้นที่มาใช้เป็นแนวทางการพัฒนาชุมชน คือ ได้นำเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมมาปรับปรุงให้สวยงามเพื่อการท่องเที่ยวและส่งเสริมงานช่างที่มีในชุมชนให้ประกอบการต่อไปทำให้เกิดกิจกรรมสืบทอดทางวัฒนธรรมเอาไว้ 		<p style="text-align: center;">X</p> <p style="text-align: center;">X</p> <p style="text-align: center;">X</p> <p style="text-align: center;">X</p>	
<p>4. พิจารณาวิสัยทัศน์การพัฒนาเมืองกับมรดกทางวัฒนธรรม</p> <p>4.1 มีวิธีการที่ใช้เพื่อหาข้อตกลงในชุมชนได้สำเร็จ</p> <p>4.2 ได้นำการอนุรักษ์มาใช้ให้เกิดการเกื้อกูลกันในสังคม</p> <p>4.3 ผลประโยชน์ที่ได้จากการอนุรักษ์กลับสู่ชุมชน</p> <p>4.4 มีแผนงานที่ช่วยป้องกันความเสี่ยงหรือความเสียหายต่อมรดกทางวัฒนธรรม</p>	<ul style="list-style-type: none"> - มีการเผยแพร่ความรู้และจัดประชุมโดยสื่อต่างๆ เช่นเสียงตามสาย จดหมายเวียน ดิฉประกาศ และทำเวปไซด์เทศบาล - มีโครงการจัดซื้ออุปกรณ์ดับเพลิงและขยายแนวท่อดับเพลิงในชุมชน (เป็นผลพลอยได้จากแผนพัฒนาทั่วไปแต่ไม่ได้มีแผนงานที่ป้องกันโดยตรง และไม่สามารถป้องกันความเสียหายต่อมรดกทางประวัติศาสตร์ได้จริง) - หน่วยงานมีการจัดประชุมและจัดทำสื่อเผยแพร่ความรู้แก่ประชาชนทั่วไปในด้าน การอนุรักษ์ประวัติศาสตร์ชุมชน - โครงการอาหารอร่อยดีที่สามชุก ที่มีส่วนให้เกิดการเกื้อกูลกันทางสังคมและยังสร้างรายได้แก่ประชาชนจากกระแสการท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้น 	<p style="text-align: center;">X</p> <p style="text-align: center;">X</p> <p style="text-align: center;">X</p> <p style="text-align: center;">X</p>	<p style="text-align: center;">X</p> <p style="text-align: center;">X</p> <p style="text-align: center;">X</p>	

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

ประเด็นการพิจารณาตามหลักการ บริหารจัดการเมืองประวัติศาสตร์	นโยบายและแผนงานหรือโครงการที่ เกี่ยวข้อง	หน่วยงานที่รับผิดชอบ		
		เทศบาล	คณะกรรมการ พัฒนาตลาดฯ	มูลนิธิชุมชนไท
	<ul style="list-style-type: none"> - หน่วยงานได้นำเทคนิคการมีส่วนร่วมมาใช้ในการหาข้อตกลงเพื่อการตัดสินใจในโครงการพัฒนาต่างๆ ในชุมชน ด้วยการประชุมชุมชนและจัดแสดงความคิดเห็น ทำแบบสอบถาม และร่วมเสนอปัญหาและแนวทางแก้ไขร่วมกัน ตลอดจนให้ประชาชนในชุมชนเองเข้ามาบริหารชุมชนของตนเอง นอกจากนี้ยังได้จัดทำสื่อเพื่อเผยแพร่ความรู้ในชุมชนเช่น ทำแผ่นพับ เอกสารความรู้ ประวัติศาสตร์ชุมชน วิดีโอ วีดี ต่างๆ เป็นต้น - การรวมกลุ่มออมทรัพย์ ช่วยในการสร้างความสัมพันธ์ของประชาชนให้ดีขึ้น และช่วยส่งเสริมรายได้แก่ชุมชนเรื่อยมา - มีการจัดตั้งกลุ่มป้องกันสารณะภัยในชุมชนเช่นป้องกันอัคคีภัย (แต่ยังไม่มีแผนในการป้องกันความสูญเสียมรดกทางวัฒนธรรมที่มาจากการท่องเที่ยวหรือด้านผลกระทบจากแหล่งอื่น ๆ) - โครงการจัดงานประเพณีประจำปี 	X	X	X
		X		